

حقوق جزای اختصاصی بر مبنای کود جزای ۱۳۹۶

(۱۴)

جرم رشوت

Bribery Crimes

قوس ۱۳۹۸

تهیه و ترتیب: سازمان بین المللی انکشاف حقوق (IDLO)

کابل، افغانستان

وب سایت: www.idlo.int

در مورد این جزوه

تمام مواد و مندرجات این جزوه در مطابقت با قوانین افغانستان ترتیب گردیده است. به منظور اطمینان از مطابقت با تعدیلات جدید در قوانین افغانستان لازم است این جزوه در فواصل زمانی معین مورد بازنگری قرار گیرد. حق هر نوع تغییر جزئی یا کلی در این جزوه مربوط به سازمان بین‌المللی انکشاف حقوق (IDLO) می‌باشد.

تمام موادی که محتوی این کتاب را تشکیل می‌دهد برای استفاده شخصی و غیر تجارتي شما است. حق طبع و نشر این مواد برای سازمان بین‌المللی انکشاف حقوق (IDLO) محفوظ است.

قوانین مورد استفاده:

۱. کود جزای افغانستان، سال ۱۳۹۶.

۲. قانون مبارزه با فساد اداری، ۱۳۹۷.

فهرست

مقدمه ۱

فصل اول: جرم رشوت

مبحث اول: مفهوم رشوت:	۴
گفتار اول: مفهوم لغوی رشوت:	۴
گفتار دوم: مفهوم رشوت از دیدگاه کود جزای افغانستان:	۵
مبحث دوم: عناصر تشکیل دهنده جرم رشوت:	۱۰
گفتار اول: عنصر مادی جرم رشوت:	۱۰
مبحث سوم: جزای جرم رشوت:	۲۳
گفتار اول: جزای حالات عادی جرم رشوت:	۲۴
گفتار دوم: جزای حالات مشدده جرم رشوت:	۳۵
گفتار سوم: جزای حالات مخففة جرم رشوت:	۳۸
گفتار چهارم: حالات عدم مجازات:	۴۱
مبحث چهارم: جزای جرم رشوت به هدف ارتکاب جرم دیگر:	۴۵
نتیجه گیری فصل اول:	۴۶

فصل دوم: جرم در حکم رشوت

مبحث اول: مصداق جرم در حکم رشوت:	۵۰
مبحث دوم: تفاوت میان «جرم رشوت» و «جرم در حکم رشوت»:	۵۳
مبحث سوم: عناصر تشکیل دهنده جرم در حکم رشوت:	۵۶
گفتار اول: عناصر عمومی جرم در حکم رشوت:	۵۶
گفتار دوم: عنصر اختصاصی «جرم در حکم رشوت»:	۶۰
مبحث چهارم: جزای «جرم در حکم رشوت»:	۶۱
نتیجه گیری فصل دوم:	۶۲
مآخذ:	۶۳

مقدمه

یکی از بارزترین مصادیق فساد اداری، رشوت می‌باشد، که بر طبق گزارشهای تحقیقی ملی و بین المللی به سطح وسیعی در کشور وجود دارد^۱. چارچوب قانونی این جرم مواد ۳۷۰ تا ۳۸۷ کود جزا است. افزون بر آن، میثاق بین المللی مبارزه با فساد اداری (مصوب ۱۳۸۶)، قانون حمایت از اطلاع دهندگان فساد اداری (۱۳۹۷) و قانون مبارزه با فساد اداری (۱۳۹۷) از اسناد تقنینی ای است که احکام جرایم فساد اداری را به شمول جرم رشوت، تنظیم نموده اند.

اهمیت موضوع:

جرایم فساد اداری در کل و جرم رشوت به شکل خاص، تعدی بر هیئت دولت و وظیفه عمومی است و تأثیر منفی بر کمیت و کیفیت خدمات عمومی وارد می‌کند. موظف خدمات عامه در نتیجه رشوت منافع خصوصی خود را ارجحیت می‌دهد و در وظایف خود اخلال وارد می‌کند و از این طریق منافع عامه آسیب می‌بیند. تبعیض میان شهروندان در استفاده از خدمات عمومی، منصوب شدن ناشایستگان به وظایف عمومی، عدم دسترسی مردم به حقوق شان، ظلم و بی عدالتی از مهمترین نتایج جرم رشوت در جامعه تلقی می‌گردد. افزایش جرم رشوت سبب افزایش جرم پول شویی نیز می‌گردد و از این طریق به اقتصاد و اعتبار مملکت در سطح منطقه و جهان آسیب می‌رساند.

ارتقای ظرفیت نهادهای عدلی و قضایی که وظیفه مبارزه با جرایم را به دوش دارند، از شرایط اساسی مبارزه با جرم رشوت است. بنابراین، این کتاب آموزشی گامی در راستای تقویت ظرفیت نهادهای عدلی و قضایی کشور به شمار می‌رود.

^۱ - یافته های یک نظر سنجی در سال ۲۰۱۶ میلادی حاکی از پرداخت ۳ میلیارد دالر رشوت توسط افغانها در سال مذکور است که بیشتر از بودجه دولت تخمین شده است. رجوع شود به گزارش منتشره در سایت بی بی سی (زمان بازدید ۲۹ عقرب ۱۳۹۸، ساعت: ۹:۵۰ قبل از ظهر)

<https://www.bbc.com/persian/afghanistan-38254849>

ساختار نگارش:

این کتاب در دو فصل تنظیم شده است؛ در فصل اول، جرم رشوت در چهار مبحث بررسی شده است؛ تعریف رشوت در مبحث اول، عناصر جرم رشوت در مبحث دوم، و جزای جرم رشوت در مبحث سوم، بیان گردیده است. فصل دوم به جرایمی که در حکم رشوت هستند اختصاص یافته است، این فصل شامل دو مبحث می‌باشد؛ در مبحث اول، مفهوم جرایم در حکم رشوت و تفاوت آن با جرم رشوت، و در مبحث دوم، مصادیق جرایم در حکم رشوت، بحث شده است.

روش نگارش:

در این کتاب آموزشی از روش توصیفی تحلیلی استفاده شده است، تلاش بر آن بوده تا کتاب آموزشی حاضر، جنبه کاربردی برای قضات، خارنوالان، و مساعدين حقوقی داشته باشد، از این جهت از اضافه نویسی و بحث‌های نظری محض، یا بحث‌هایی که نیاز به طرح آن در برنامه‌های آموزشی نیست، اجتناب صورت گرفته است. اما در برخی موارد، بحث‌های تحلیلی نظری بنابر اهمیت خاص موضوع، مطرح شده است.

هر درس شامل تعدادی از قضایای فرضی، سوالات مباحثی، فعالیت‌های صنفی، و تفکرهای انتقادی است تا اشتراک کنندگان را به تحلیل و بررسی و اعمال فکر وادار سازد، و آموزش را، اشتراک‌کننده محور سازد. بحث روی قضایای فرضی، سوالات مباحثی و تفکرهای انتقادی با در نظر داشت وقتی که برای برنامه آموزشی اختصاص داده شده است صورت می‌گیرد. آموزگار با در نظر داشت وقت تخصیص داده شده، می‌تواند مهمترین آنها را انتخاب کند. به همین ترتیب، در پایان هر بخش، نتیجه‌گیری صورت می‌گیرد.

فصل اول: جرم رشوت

اهداف:

در پایان این جلسه آموزشی، اشتراک کنندگان قادر خواهند بود تا:

- مفهوم جرم رشوت را بیان کنند؛
- عناصر تشکیل دهنده جرم رشوت را تشخیص درست نمایند؛
- قضایا جرمی رشوت را وصف صحیح بدهند؛ و
- جزایهای پیش‌بینی شده را تطبیق صحیح نمایند.

عناوین:

- مفهوم جرم رشوت؛
- عناصر تشکیل دهنده جرم رشوت؛ و
- جزای جرم رشوت.

فصل اول

جرم رشوت

فصل اول مشتمل بر سه مبحث می‌باشد؛ مفهوم رشوت در مبحث اول، عناصر جرم رشوت در مبحث دوم، و جزای جرم رشوت در مبحث سوم، به ترتیب ذیل بیان می‌شود.

مبحث اول: مفهوم رشوت:

در این مبحث مفهوم رشوت از نظر لغوی (گفتار اول) و از دیدگاه کود جزای افغانستان (گفتار دوم) بیان می‌شود.

نوت برای آموزگار:

مفهوم لغوی جرم رشوت برای مطالعه اشترک کنندگان است. آموزگار در صنف آموزشی فقط روی تعریف اصطلاحی تمرکز می‌کند.

گفتار اول: مفهوم لغوی رشوت:

از نظر لغوی، رشوت اسم مصدر به معنای کود و خاشاک یا طناب است و به سه شکل رشوت، رشوت و رشوت به کار رفته است. «رشا» از مصدر «یرشی» به معنای رشوت دادن و «ارتشا» مصدر ثلاثی مزید از باب افتعال به معنای رشوت گرفتن یا قبول کردن رشوت است. اسم فاعل آن در باب ثلاثی مجرد، «راشی» و در باب افتعال، «مرتشی» است.^۱ وجه تسمیه رشوت به کود این است که کشاورز با دادن کود به زمین، آنرا برای زراعت و باروری آماده می‌کند و در مقام مقایسه، راشی مانند کشاورز است که با دادن «مال الرشا» نظر مرتشی را به خود جلب می‌کند تا خواست او را انجام دهد. وجه تسمیه رشوت به

^۱ المنجد فی اللغة و الاعلام، بیروت، دارالشروق، ۱۹۸۶.

طناب آن است که برای بیرون آوردن آب از چاه، طناب را به دلو می‌بندند. در اینجا نیز راشی برای رسیدن به مقصود خود از طریق مرتشی طناب (رشا) را به او می‌بندد و او را در اختیار خود می‌آورد.^۱

رشوت مبتنی بر توافق اراده دو فرد است که یکی از آنها چیزی را به دیگری می‌پردازد یا تعهد به انجام دادن کاری برای او می‌کند تا او را به انجام یا ترک یکی از وظایف اش وادارد و دیگری با پذیرفتن آن چیز یا تعهد نمودن به آن، با وظیفه خود به سوداگری می‌پردازد و اقدام هردو مشمول عنوان رشوت می‌شود. عمل رشوت دهنده، جنبه ایجابی دارد و به همین لحاظ در زبان عربی عمل او را «رشا» می‌گویند و عمل کسی که رشوت در یافت می‌کند، حالت انفعالی دارد که در عربی او را «ارتشا» می‌گویند. راشی (رشوت دهنده) و مرتشی (رشوت گیرنده) اسم فاعل از رشا و ارتشا است.

گفتار دوم: مفهوم رشوت از دیدگاه کود جزای افغانستان:

رشوت در ماده ۳۷۰ کود جزای ۱۳۹۶ افغانستان چنین تعریف شده است:

« (۱) هرگاه موظف خدمات عامه یا موظف دولت خارجی یا سازمان بین المللی یا بین الحکومتی یا مؤسسه غیر دولتی یا موظف مؤسسه خصوصی که فعالیت های اقتصادی، مالی یا تجارتي یا سایر خدمات عامه را انجام می‌دهد، به منظور اجراء یا امتناع از وظیفه‌ی که به آن مکلف است یا به منظور احراز یا حفظ موقف مشخص، به اسم خود یا شخص یا نهاد دیگری به شکل مستقیم یا غیر مستقیم، پول، مال یا منفعت نا مشروع را اخذ، طلب یا وعده پرداخت آنرا بگیرد یا به عنوان بخشش آن را قبول کند یا شخص به مقاصد متذکره پول، مال یا منفعت نا مشروع را به شکل مستقیم یا غیر مستقیم به اشخاص مذکور پیشکش نماید یا وعده پرداخت آنرا بدهد، عمل مذکور رشوت شناخته می‌شود» .

شرح مفردات تعریف:

^۱ جابری عربلو، محسن، فرهنگ اصطلاحات فقه اسلامی، تهران، امیرکبیر، ۱۳۶۳، ص ۱۰۵.

۱- موظف خدمات عامه: مطابق فقره ۳ ماده ۴ کود جزاء: «موظف خدمات عامه شخصی است که به اجرای خدمات عامه توظیف گردیده..» باشد. ماده مذکور، موظفین خدمات عامه را مشخصاً قرار ذیل نام می‌برد:

- «کارکن دولت، تصدی‌ها و شرکت‌های دولتی.
- کارکن مؤسسات عامه.
- اعضای ارکان دولت و شورای‌های ولایتی و ولسوالی.
- قاضی، شارنوال، وکیل مدافع، حکم، اهل خبره، شهود و سایر اشخاصی که تصادیق شان معتبر شناخته شود.
- شخصی که رسماً به انجام خدمات عامه موظف شده باشد».

ملاحظه: از جمله موارد فوق الذکر، مورد اخیر آن (شخصی که رسماً به انجام خدمات عامه موظف شده باشد) جزء اساسی تعریف موظفین خدمات عامه است، و سایر موارد، برخی از مصادیق تعریف است و دلالت به حصر نمی‌کند.

۲- موظف دولت خارجی: در فقره ۵ ماده ۳۷۰ کود جزاء، چنین تعریف شده است: «موظف دولت خارجی به مفهوم این باب، شخصی است که بصورت انتخابی یا انتصابی حایز مقام اجرائیوی، اداری، تقنینی یا قضایی یک کشور خارجی بوده یا هر شخصی دیگری که وظیفه اجرای خدمات عامه را در اداره یا تشبث عام المنفعه کشور خارجی به عهده داشته یا موظف ملکی سازمان‌های بین‌المللی، بین‌الحکومتی یا مؤسسه غیر دولتی بوده یا اینکه از طرف این سازمان‌ها به انجام وظیفه مشخص توظیف گردیده باشد.»

۳- سازمان بین‌المللی: عبارت از سازمانی است که اعضای آن دولت‌ها هستند.^۱ به اساس این تعریف، سازمان بین‌المللی و سازمان بین‌الحکومتی (IOS) را می‌توان مرادف یکدیگر تلقی کرد.^۱ عضویت در

^۱ مسلم یعقوبی، مختصر حقوق سازمان‌های بین‌المللی، چتر دانش، تهران ۱۳۹۲، ص ۱۰.

برخی از سازمان‌های بین‌المللی برای تمام کشورها آزاد است (مانند سازمان ملل متحد) ولی بعضی از سازمان‌های بین‌المللی فقط از کشورهای منطقه‌ی خاص، عضو می‌پذیرند، (مانند اتحادیه اروپا) گاه عوامل دیگری مانند مذهب یا قومیت، معیار عضویت در یک سازمان بین‌المللی است (مانند سازمان کنفرانس اسلامی و اتحادیه عرب).^۲

احیاناً اصطلاح "سازمان بین‌المللی" بر "سازمانهای غیر حکومتی بین‌المللی" نیز اطلاق می‌گردد (INGOs) مانند کمیته بین‌المللی صلیب سرخ.

۴- **سازمان بین‌الحکومتی:** عبارت از سازمانی است که مراودات بین دو کشور را تنظیم می‌کند.^۳ مانند اتحادیه اروپا، سازمان کنفرانس کشورهای اسلامی، سازمان بین‌المللی انکشاف حقوق (آیدلو). این سازمان‌ها به نام سازمان‌های بین‌المللی نیز شناخته می‌شوند.

۵- **مؤسسه غیر دولتی یا انجوها (NGO):** مؤسسه غیر دولتی عبارت از «سازمان‌های غیر دولتی، غیر سیاسی و غیر انتفاعی بوده که شامل مؤسسات داخلی و خارجی می‌گردد».^۴

۶- **مؤسسه خصوصی:** عبارت است از شخصیت حکمی خاص که در قانون مدنی چنین تعریف شده است: «شخصیت حکمی خاص که ناشی از اراده افراد خصوصی بوده به شکل جمعیت‌ها، وقف، مؤسسات، شرکتهای مدنی یا تجارتي و امثال آن بوجود آمده باشد، مگر اینکه قانون چنین شخصیت‌ها را عام قرار داده باشد».^۵

^۱ - Michael Johns, Intergovernmental Organizations and International Governance of Migration and Ethnic Politics, at:

<https://oxfordre.com/internationalstudies/internationalstudies/view/10.1093/acrefore/9780190846626.001.0001/acrefore-9780190846626-e-224>

^۲ - UN General Assembly - Rules of Procedure.

^۳ مسلم یعقوبی، مختصر حقوق سازمان‌های بین‌المللی، چتر دانش، تهران ۱۳۹۲، ص ۱۸

^۴ جزء ۱ ماده ۵ قانون مؤسسات غیر دولتی منتشره جریده رسمی شماره ۸۵۷ مؤرخ ۱۳۸۴/۴/۱۵.

^۵ - فقره ۲ ماده ۳۳۸

۷ - منفعت نامشروع: عبارت از منفعت مالی یا غیر مالی است که قانون از آن حمایت نمی‌کند.

قبل از بررسی عناصر تشکیل دهنده جرم رشوت، به یک سوال می‌پردازیم، سوال این است که آیا رشا (رشوت دادن) و ارتشا (رشوت گرفتن) هر دو یک جرم هستند یا هر یک جرم جداگانه می‌باشد؟ اگر جرم واحد باشند، اقتضا دارد که به این نظر قایل شویم که در جرم رشوت دو فاعل اصلی وجود دارد که قاعدتاً جزای آنها باید مثل هم باشد، و هرگونه عمل تبرئه‌کننده‌ی که در یکی از آنها پدید می‌آید وصف مجرمانه را از هر دو می‌زداید. بر این اساس راشی و مرتشی دو طرف یک جرم هستند که اقدام آنها از دو عنصر (پرداخت و دریافت) تشکیل می‌شود و تحقق رشوت منوط به تحقق هر دو عنصر مذکور می‌باشد. به عبارت دیگر؛ رشوت تام الاجزاء مبتنی بر توافق اراده دو شخص است، یکی صاحب کار که مال یا منفعت نامشروعی را به موظف می‌پردازد تا او را به انجام یکی از وظایفش یا ترک آن یا اخلال در آن وادار سازد، و دیگری کارگزار است که این مال یا منفعت نامشروع را می‌پذیرد و با وظیفه خود تجارت می‌کند. پرداخت مال یا منفعت نامشروع از طرف صاحب کار و پذیرفتن آن از طرف کارگزار، رشوت است. بر این اساس رشوت جرم واحدی است که مستلزم وجود دو شخص می‌باشد. لهدا، جزای آنها باید مساوی باشد.^۱

در مقابل، نظر دیگری وجود دارد؛ اینکه رشوت مشتمل بر دو جرم جداگانه است، یکی جرم رشا و دیگری جرم ارتشا، معنای این تفکیک آن است که هر یک از این دو جرم به طور جداگانه به وجود می‌آید، و فعل راشی، مشارکت در عمل مرتشی، و فعل مرتشی، مشارکت در عمل راشی محسوب نمی‌شود، و مجازات راشی نیازمند مجازات مرتشی نیست. بنابراین، جرم رشوت در هر یک از آنها به طور مستقل بررسی می‌شود. در نظریه اخیر، بررسی عناصر تشکیل دهنده هر جرم و مسئولیت هر یک از مرتکبان به طور مستقل انجام می‌شود.^۲

^۱ عبدالملک، جندی، الموسوعة الجنائية، ج ۴، بیروت، داراحیاء التراث العربی، بی تا، ص ۳ و ۶ و ۷.

^۲ امین بک، احمد، شرح قانون العقوبات الاهلی، القسم الخاص، قاهره، دارالکتب المصریه، ۱۹۲۴، ص ۱.

کود جزا گرچه حکم صریحی در رابطه به این دو نظریه ندارد اما از قراین موجود در مواد قانون می‌توان مستقل بودن این دو جرم را از یکدیگر استنباط کرد، چون قانونگذار برای هریک از جرایم مذکور احکام خاصی وضع کرده است، برای مثال: در مواد ۳۷۸ و ۳۸۱، جرم رشا بدون جرم ارتشا واقع شده و فقط راشی ممستوجب جزا شناخته شده است، و عکس آن در مواد ۳۸۰، جرم ارتشا بدون جرم رشا واقع شده و تنها مرتشی قابل مجازات دانسته شده است. همچنان مجازات رشوت گیرنده در ماده ۳۷۱ و مجازات رشوت دهنده در ماده ۳۷۲ به شکل متفاوت تنظیم گردیده است. این نمونه‌ها حاکی از آن است که قانونگذار، نظریه انفکاک را پذیرفته است و هر دو را منحصیث دو جرم جداگانه تلقی نموده است.

مبحث دوم: عناصر تشکیل دهنده جرم رشوت:

جرم رشوت، مانند هر جرم دیگری متشکل از عنصر قانونی، مادی و معنوی می‌باشد. مواد ۳۷۰ تا ۳۸۷ کود جزا، عنصر قانونی جرم رشوت را تشکیل می‌دهد. عنصر مادی و عنصر معنوی جرم رشوت که نیاز به توضیح دارد در دو گفتار ذیل بحث می‌کنیم:

گفتار اول: عنصر مادی جرم رشوت:

عنصر مادی جرم عبارت است از ارتکاب عمل مخالف قانون یا امتناع از اجرای عملی که قانون به آن حکم نموده است به نحوی که ارتکاب یا امتناع منجر به نتیجه جرمی گردیده و رابطه سببیت میان عمل و نتیجه موجود باشد.^۱

جرم رشوت از جرایم مطلق است، منجر شدن عمل مجرمانه به نتیجه جرمی، شرط تکمیل جرم رشوت نیست بلکه این جرم به محض ارتکاب عمل مجرمانه، تکمیل گردیده و مرتکب آن مستوجب جزا می‌باشد.

عنصر مادی جرم رشوت (عمل مخالف قانون یا امتناع از عمل واجب به موجب قانون) دارای اجزای ذیل می‌باشد که هر یک را جدا جدا توضیح می‌دهیم:

مطلب اول: رفتار جرمی:

رفتاری که جرم رشوت را به وجود می‌آورند کدام‌ها اند؟ و با کدام شیوه‌ها صورت می‌گیرند؟ دو پرسشی است که به آن پرداخته می‌شود.

^۱ - ماده ۳۱ کود جزاء.

الف) رفتارهای که جرم رشوت را به وجود می‌آورند:

اگر به فقره (۱) ماده ۳۷۰ کود جزا دقت کنیم، فعل یا افعال مجرمانه‌ی که عنصر مادی جرم رشوت را می‌سازند عبارت اند از:

۱. اخذ پول، مال یا منفعت نامشروع؛
۲. طلب پول، مال یا منفعت نامشروع؛
۳. گرفتن وعده‌ی پرداخت پول، مال یا منفعت نامشروع؛
۴. قبول کردن پول، مال یا منفعت نامشروع به عنوان بخشش؛
۵. پیشکش نمودن پول، مال یا منفعت نامشروع؛ یا
۶. دادن وعده‌ی پرداخت پول، مال یا منفعت نامشروع.

از جمله ۶ مورد بالا، موارد ۱ تا ۴ رفتارهای جرمی هستند که توسط رشوت گیرنده، و موارد ۵ و ۶ رفتارهای جرمی هستند که توسط رشوت دهنده انجام می‌شوند.

در رابطه به رفتارهای جرمی فوق الذکر، ماده ۳۷۰ کود جزا چنین تصریح می‌کند: «هرگاه موظف خدمات عامه یا موظف دولت خارجی یا سازمان بین المللی یا بین الحکومتی یا مؤسسه غیر دولتی یا موظف مؤسسه خصوصی که فعالیت های اقتصادی، مالی یا تجارتي یا سایر خدمات عامه را انجام می‌دهد، به منظور اجراء یا امتناع از وظیفه‌ی که به آن مکلف است یا به منظور احراز یا حفظ موقف مشخص، به اسم خود یا شخص یا نهاد دیگری به شکل مستقیم یا غیر مستقیم، پول، مال یا منفعت نامشروع را اخذ، طلب یا وعده پرداخت آنرا بگیرد یا به عنوان بخشش آن را قبول کند یا شخص به مقاصد متذکره پول، مال یا منفعت نامشروع را به شکل مستقیم یا غیر مستقیم به اشخاص مذکور پیشکش نماید یا وعده پرداخت آنرا بدهد، عمل مذکور رشوت شناخته می‌شود.»

لازم به نظر می‌آید تا راجع به رفتارهای جرمی فوق الذکر (اخذ، طلب، قبول وعده، پیشکش نمودن و دادن وعده پرداخت) توضیحات مختصری ارائه کنیم.

- رفتارهای که توسط رشوت دهنده انجام می شود:

۱- پیشکش نمودن: پیشکش نمودن پول، مال یا منفعت نامشروع رفتار جرمی است که توسط ارباب رجوع (رشوت دهنده) صورت می گیرد. عنصر مادی جرم رشوت به محض ارتکاب این رفتار، تکمیل می گردد، و قبول یا عدم قبول این پیشکش از طرف موظف خدمات عامه یا رشوت گیرنده، شرط تکمیل عنصر مادی جرم رشوت نیست. اگر قبول صورت نگیرد، فقط پیشکش کننده مستوجب جزا است، اما اگر قبول صورت گیرد، هر دو طرف مستوجب جزا می باشند.

۲- دادن وعدهی پرداخت: دادن وعده پرداخت پول، مال یا منفعت نامشروع، رفتاری است که توسط ارباب رجوع (رشوت دهنده) صورت می گیرد؛ صورتش این است که ارباب رجوع برای موظف خدمات عامه یا رشوت گیرنده می گوید: اگر این کار من را اجراء کنید من برای شما پول، مال یا منفعت مشخصی را وعده می دهم. عنصر مادی جرم رشوت به محض وعده دادن، تکمیل می گردد، و قبول یا عدم قبول این وعده توسط موظف خدمات عامه یا رشوت گیرنده، شرط تکمیل آن نیست.

- رفتارهای که توسط رشوت دهنده انجام می شود:

۱- اخذ: اخذ پول، مال یا منفعت نامشروع، رفتاری جرمی است که توسط رشوت گیرنده زمانی صورت می گیرند که وجه رشوت توسط رشوت دهنده به وی پیشکش گردد، به این معنی که «پیشکش کردن وجه رشوت» رفتار نخست است که توسط رشوت دهنده انجام می شود، و «اخذ» رفتار بعدی است که توسط رشوت گیرنده انجام می شود. اخذ وجه رشوت بدون پیشکش کردن آن متصور نیست.

۲- طلب: طلب پول، مال یا منفعت نامشروع، رفتاری نخست است که توسط رشوت گیرنده صورت می گیرد. عنصر مادی جرم رشوت با این رفتار تکمیل می گردد، و پذیرفتن یا نه پذیرفتن این طلب توسط شخصی که از وی طلب شده است، شرط تکمیل این رفتاری جرمی نیست، به این معنی که اگر رشوت گیرنده، طلب کند اما از طرف مقابل پذیرفته نشود، در این حالت،

طلب کننده، رشوت گیرنده محسوب شده و مستوجب جزا می باشد، طرف مقابل، بری الذمه باقی می ماند.

۳- گرفتن وعده: گرفتن وعده‌ی پرداخت پول، مال یا منفعت نامشروع، رفتار نخست است که توسط رشوت گیرنده صورت می گیرد، به این معنی که رشوت گیرنده برای مراجعه کننده می گوید: من این کار را برای شما انجام می دهم و شما در مقابل، وعده پرداخت پول، مال یا منفعتی را برای من بدهید.

۴- قبول کردن بخشش: قبول کردن پول، مال یا منفعت نامشروع به عنوان بخشش، رفتار بعدی است که توسط رشوت گیرنده انجام می شود، رفتار نخست که همانا تقدیم بخشش است توسط رشوت دهنده انجام شده است. صورت آن طوری است که شخص مراجعه کننده (ارباب رجوع) به عنوان سپاسگزار ی از موظف خدمات عامه یا کارگزار، پول مال یا منفعتی را برای وی تقدیم می کند، و موظف مذکور آنرا می پذیرد، این پذیرش (قبول بخشش) پنداشته می شود، شرط نیست که موظف خدمات عامه حین اجرای وظیفه یا امتناع از آن، انتظار همچون بخششی‌ای را داشته باشد، بلکه ممکن است این بخششی خارج از انتظار وی باشد. طوری که قبلاً گفتیم، موارد ۱ تا ۴، اعمال جرمی هستند که رشوت گیرنده به آن اقدام می ورزد، و مورد ۵ و ۶ که در زیر بیان می شود از عملکرد رشوت دهنده است.

ب- روش های انجام رفتارهای جرمی رشوت:

ممکن است هریک از رفتارهای جرمی رشوت (اخذ، طلب، گرفتن وعده، قبول کردن بخشش، پیشکش نمودن یا دادن وعده‌ی پرداخت)، به طور مستقیم توسط خود رشوت دهنده یا خود رشوت گیرنده صورت گیرد؛ یا به طور غیر مستقیم توسط شخص ثالث که به نام واسطه رشوت یاد می شود، صورت گیرد. این دو روش در فقره (۱) ماده ۳۷۰ کود جزا، تصریح شده است.

همچنین، ممکن است رشوت گیرنده، چیزی که به عنوان رشوت اخذ یا طلب می کند را به نام خود یا به نام دیگری اخذ یا طلب کند. اگر موظف خدمات عامه، وجه رشوت را به نام دیگری اخذ یا طلب کند،

آیا وصف جرمی او از رشوت گیرنده به واسطه رشوت، تغییر می‌کند؟ در پاسخ به این سوال باید گفت: اگر اجرای وظیفه از مکلفیت‌های خود او باشد و آنرا اجرا کند، رشوت گیرنده محسوب می‌شود، و اگر اجرای وظیفه از مکلفیت‌های وظیفوی او نباشد بلکه کار را موظف دیگری به نفع رشوت دهنده انجام داده باشد، در این صورت، اخذ یا طلب کننده، واسطه رشوت محسوب می‌شود.

قابل ذکر است که دریافت وجه رشوت به نام دیگری مختص به شخص موظف خدمات عامه می‌باشد، پس اگر فردی غیر از موظف خدمات عامه، وجه رشوت را به نام دیگری اخذ کند، تحت عنوان واسطه رشوت قابل تعقیب است.

فعالیت شماره (۱)

سوال مباحثوی:

در قضایای زیر، رشوت گیرنده و واسطه رشوت را مشخص کنید؟

قضیه اول: یک تن از ارباب رجوع بخاطر اجرای کار خود یک کارت ۲۵۰ افغانی را برای یکی از موظفین خدمات عامه داد و از او خواست تا عریضه اش را نزد موظف ذیصلاح برده و امضای او را بگیرد.

قضیه دوم: یک تن از ارباب رجوع بخاطر اجرای کار خود یک سیت مایل را به موظف ذیصلاح داد و امضای او را گرفت.

قضیه سوم: یک تن از ارباب رجوع مبلغ ۱۰۰۰۰ افغانی را به عضو یک نهاد انتخابی داد و از او خواست که امر مقرر وی را از موظف ذیصلاح بگیرد.

قضیه چهارم: یک تن از ارباب رجوع مبلغ ۱۰۰۰۰ افغانی را به پسر موظف ذیصلاح داد و از او خواست که امر مقرر وی را از موظف مذکور بگیرد.

مطلب دوم: موضوع جرم رشوت:

نظر به فقره (۱) ماده ۳۷۰ کود جزا، پول، مال یا منفعت نامشروع، موضوع جرم رشوت را تشکیل می‌دهد. کلمه «نامشروع» تنها صفت برای کلمه «منفعت» نیست بلکه صفت برای «پول» و «مال» نیز می‌باشد، پس موضوع جرم رشوت عبارت است از:

۱. پول نامشروع؛
۲. مال نامشروع؛ و
۳. منفعت نامشروع.

شرح موارد متذکره قرار ذیل است:

۱- پول نامشروع: پول، وجه نقدی یا «بانک نوت» است. پول، لفظ عام است و تمام واحدهای پولی مروج چون افغانی، دالر، پاوند، کلدار، ریال و غیره را شامل می‌شود. همچنان اطلاق کلمه پول و عدم تعیین اندازه آن چنین افاده می‌کند که پول ولو به مقدار کم باشد، موضوع جرم رشوت قرار می‌گیرد.

۲- مال نامشروع: مطابق ماده ۴۷۲ قانون مدنی افغانستان «مال عبارت است از عین و یا حقی که نزد مردم قیمت مادی داشته باشد» اموال به منقول و غیر منقول تقسیم می‌شود؛ موتر، کمپیوتر، موبایل، زیورات، ماشین آلات، البسه و غیره، اموال منقول نامیده می‌شوند. خانه، زمین، دکان، سرای و امثال آنها، اموال غیر منقول (عقارات) هستند. اطلاق کلمه مال در ماده ۳۷۰ کود جزا به این معنی است که اموال منقول و غیر منقول خواه قلیل باشند یا کثیر، موضوع جرم رشوت قرار می‌گیرد.

۳- منفعت نامشروع: منفعت به معنی نفع برداری از عین است، خانه، زمین، موتر و امثال آنها اعیانی هستند که قابل انتفاع می‌باشند. برای مثال: شخصی خانه، زمین یا موتر خود را به طور رایگان در خدمت موظف خدمات عامه قرار می‌دهد تا از آن نفع برداری کند و در مقابل آن، یکی از کارهای وظیفوی خود را به نفع شخص مذکور انجام بدهد. همچنان نفع برداری از نیروی کار نیز صورت گرفته می‌تواند. برای مثال: موظف خدمات عامه یکی از کارهای وظیفوی خود را به نفع شخصی انجام

می دهد و در مقابل از وی می خواهد برای مدت یکسال، پسران او را بطور رایگان به مکتب و از مکتب به خانه برساند.

پول، مال و منفعت بخاطری به «نامشروع» توصیف شده است زیرا پول، مال و منفعت مشروع از موضوع جرم رشوت خارج است. برای مثال: مدیر یک اداره دولتی اجرای رخصتی موظف زیر دست خود را مشروط به تسلیم ارایه گزارش کاری وی می سازد. همچنان وجوه قانونی ای که موظفین ادارات خدمات عامه به شکل رسمی از مراجعین در بدل ارایه خدمات، اخذ می کنند و آنرا به خزانه دولت تحویل می دهند، شامل رشوت نمی شود. قابل ذکر است که در ماده ۲۵۴ قانون جزای ۱۳۵۵، کلمه «نامشروع» ذکر نشده بود.

فعالیت شماره (۲)

بحث گروهی:

دو حالت ذیل را مطالعه نموده و پیرامون آنها با هم گفتگو کنید و بگویید که آیا جرم رشوت واقع شده است یا خیر؟ اگر کدام جرم دیگری غیر از رشوت واقع شده باشد آنرا نیز مشخص نمایید.

- موظف خدمات عامه برای یک خانم می گوید: من شما را به شرطی در این اداره استخدام می کنم که با من ازدواج کنید. خانم مذکور موافقه می کند و استخدام و ازدواج صورت می گیرد.

- موظف خدمات برای یک خانم می گوید: من شما را به شرطی در این اداره استخدام می کنم که با من رابطه دوستی (نامشروع) برقرار کنید. خانم آنرا رد می کند.

در رابطه به موضوع جرم رشوت نکات ذیل قابل ذکر است:

۱- موضوع جرم رشوت ممکن است به یکی از صورتهای نقدی، مالی یا غیر مالی تبارز کند. برای مثال: رشوت گیرنده در مقابل کاری که برای رشوت دهنده انجام می دهد، ممکن است وجه معین (پول) یا مال معین (موتر) را مطالبه کند. همچنان ممکن است منفعت معین (احراز وظیفه، امتیاز

قراردادی، امتیاز بورسیه، رأی اعتماد و امثال آنها) را مطالبه نماید، و حتی ممکن است منفعت مذکور پیشنهاد برقراری روابط جنسی باشد.

۲- وجه رشوت تا چه اندازه باید ارزشمند باشد تا مشمول موضوع جرم رشوت قرار گیرد؟ پاسخ این است که معیار حد اقلی برای وجه رشوت در کود جزا تعیین نشده است، زیرا اطلاق کلمه پول، مال یا منفعت بدون قید اندازه آن، دال بر این است که وجه رشوت ولو ناچیز باشد، مشمول موضوع جرم رشوت قرار می‌گیرد، همچنان صراحت جزء ۱ فقره (۱) ماده ۳۷۰ کود جزا نیز دال بر عدم تعیین معیار حد اقلی وجه رشوت است. در فقره مذکور چنین تصریح شده است: «در صورتی که وجه رشوت تا ده هزار افغانی باشد، به حبس قصیر» کلمه «تا ده هزار» به این معنی است که از یک افغانی تا ده هزار افغانی. بنابراین، میزان ارزش اقتصادی وجه رشوت به عنوان موضوع رشوت تأثیری در مسئولیت جزایی مرتکب ندارد، و فقط در میزان جزای وی تأثیر خواهد بود.

فعالیت شماره (۳)

سوال مباحثوی:

نقش عنصر زمان خصوصاً هنگام تحویل رشوت چگونه است؟ به طور مثال، اگر موظف خدمات عامه قبل از انجام کار، مبلغی را دریافت کند یا وعده دریافت آنرا بگیرد، و کار خواسته شده را بعداً انجام دهد، این حالت از مصادیق بارز رشوت محسوب می‌گردد، اما اگر موظف مذکور بعد از انجام کار خواسته شده، مبلغ یا وعده‌ی آنرا دریافت نماید آیا تأثیری در موضوع دارد یا خیر؟ خصوصاً اگر موظف نامبرده بدون توافق قبلی همان کار را انجام داده باشد، آیا می‌توان این عمل را رشوت محسوب نمود؟

پاسخ احتمالی:

قانونگذار برخی از کشورها همانند فرانسه در مقام جرم انگاری رشوت با تصریح نمودن «هر زمان کارمند دولت امتیازی دریافت کند عمل، جرم رشوت محسوب خواهد شد»^۱، به پرسش‌های فوق پاسخ داده اند. در قانون جزای ۱۳۵۵ ماده خاصی اخذ، قبول و یا طلب رشوت بعد از اجرای کار را جرم شمرده بود (ماده ۲۳۸ قانون مذکور). در کود جزای افغانستان، ماده متذکره و یا معادل آن انتقال نیافته است. لہذا این پرسش نزد برخی از حقوقدانان وارد شده است که اخذ، قبول و یا طلب رشوت بعد از اجرای کار، رشوت شمرده می‌شود یا خیر؟ در پاسخ باید گفت که در کود جزا رفتارهای جرمی جرم رشوت بدون اشاره به زمان ارتکاب آن به شکل مطلق جرم انگاری شده است. بنابراین، اطلاق قانون تمام زمانه‌ها را در بر می‌گیرد و چنین نتیجه‌گیری می‌شود که دریافت پول، مال یا منفعت چه قبل از اجرای عمل یا امتناع از اجرای آن باشد و یا بعد از آن، رشوت شمرده می‌شود. ضمن اینکه تعبیر «قبول بخش» غالباً از حالاتی بحث می‌کند که مراجعه کننده بعد از تکمیل کار، چیزی را به موظف می‌پردازد.

مطلب سوم: صفت مرتکب:

برای تحقق جرم رشوت، تنها اجرای رفتار جرمی (اخذ، طلب، قبول، پیشکش) و وجود عنصر معنوی نزد مرتکب، کافی نیست، بلکه علاوه بر آنها لازم است تا رشوت گیرنده، یکی از اشخاص مندرج فقره (۱) ماده ۳۷۰ کود جزا باشد، که به شش صنف زیر، حصر شده اند:

۱. موظف خدمات عامه.
۲. موظف دولت خارجی.
۳. موظف سازمان بین المللی.
۴. موظف سازمان بین الحکومتی.
۵. موظف مؤسسه غیر دولتی.
۶. موظف مؤسسه خصوصی.

^۱ - حسینی، سید حسین، نگرشی تطبیقی بر نحوه انعکاس جرم رشوه در سیستم های حقوقی فرانسه، ایتالیا، سوئیس و چین، مجله پژوهشهای حقوقی، شماره ۶، سال ۸۳.

فعالیت شماره (۴)

سوال مباحثی و تفکر انتقادی:

فقره (۱) ماده ۳۷۰ کود جزا بعد از ذکر اوصاف اشخاص، یک قید را به این عبارت وضع نموده است «... که فعالیت های اقتصادی، مالی یا تجارتي یا سایر خدمات عامه را انجام میدهد...». راجع به این قید، دو پرسش مطرح است؛ اول: این قید، وصف برای کدام یک از اشخاص مذکور می باشد؟ دوم: چرا قانونگذار، عبارت «... یا سایر خدمات عامه» بعد از عبارت «فعالیت های اقتصادی، مالی یا تجارتي» افزود می کند؟

در رابطه به سوال اول، ظاهراً به نظر می رسد که قید مذکور، وصف برای آخرین مورد یعنی "موظف مؤسسه خصوصی" است نه به تمام اشخاص مذکور. یعنی «موظف مؤسسه خصوصی که فعالیت های اقتصادی، مالی یا تجارتي یا سایر خدمات عامه را انجام می دهد».

در رابطه به پرسش دوم باید گفت: ایزاد عبارت «... یا سایر خدمات عامه» بی مورد است، زیرا این عبارت چنین افاده می کند که "فعالیت های اقتصادی، مالی یا تجارتي" نمونه های از خدمات عامه هستند، درحالی که این مفهوم در روشنایی قواعد حقوق عمومی که موضوع "خدمات عامه" بحث عمده آنرا تشکیل می دهد، کاملاً اشتباه است. واقعیت این است که "خدمات عمومی" در جهت مخالف "فعالیت های اقتصادی، مالی یا تجارتي" که از جانب مؤسسات خصوصی پیش برده می شود قرار دارد؛ زیرا:

- خدمات عمومی طبق رژیم (قواعد) حقوق عمومی ارایه می شود و "فعالیت های اقتصادی، مالی و تجارتي" مؤسسات خصوصی، طبق رژیم (قواعد) حقوق خصوصی ارایه می شود.

- خدمات عمومی به هدف تأمین منافع عمومی و رفع نیازهای عمومی انجام می شود، درحالی که فعالیت های اقتصادی، مالی و تجارتي مؤسسات خصوصی به هدف کسب سود و تأمین منافع خصوصی انجام می شود.

- خدمات عمومی، از سوی دولت یا زیر نظر مستقیم دولت ارایه می شوند، در حالی که فعالیت های اقتصادی، مالی و تجارتي، خدمات عمومی هستند که از سوی اشخاص خصوصی ارایه می شوند.

لهذا، بهتر بود که قانونگذار این عبارت «یا سایر خدمات عامه» را ذکر نمی‌کرد. اگر در ماده ۲۱ میثاق مبارزه با فساد اداری دقت کنیم می‌بینیم که از رشوه ستانی در بخش خصوصی راجع به «عرصه فعالیت های اقتصادی، مالی و تجارتي» بحث شده است، و ذکری از خدمات عامه به میان نیامده است.

از جانب دیگر، نظر به پاراگراف اخیر فقره ۳ ماده ۴ کود جزاء، شخصی که رسماً به انجام خدمات عامه موظف شده باشد، موظف خدمات عامه پنداشته شده است.

مطلب چهارم: مکلفیت قانونی مبنی بر انجام وظیفه:

رفتار مادی جرم رشوت از سوی موظفین مندرج فقره (۱) ماده ۳۷۰ کود جزا، اگر به منظور اجراء یا امتناع از وظیفه انجام شده باشد، شرط این است که وظیفه مذکور از مکلفیت‌های وظیفوی موظف باشد، چون قانون تصریح کرده که «... به منظور اجراء یا امتناع از وظیفه که به آن مکلف است...»^۱. همچنان در تعریف رشوت گیرنده، تصریح شده است که «... به منظور اجراء یا امتناع از وظیفه که به آن مکلف است...»^۲. اما اگر رفتار مادی جرم رشوت به منظور احراز یا حفظ موقف انجام شده باشد، بحث مکلفیت وظیفوی مطرح نمی‌شود.

بنابر این، اگر ملازم یک اداره دولتی از شخصی پول می‌گیرد تا کارهای اداری او را در یک اداره دولتی برایش طی مراحل یا او را در این قسمت راهنمایی نماید، عمل مذکور جرم رشوت شمرده نمی‌شود.

^۱ - کود جزا (۱۳۹۶). ماده ۳۷۰ فقره (۱).

^۲ - کود جزا (۱۳۹۶). ماده ۳۷۰ فقره (۲).

فعالیت شماره (۵)

قضیه فرضی:

یکی از ارباب رجوع (مراجعه کننده) جهت مهر نمودن عریضه اش به یکی از ادارات دولتی مراجعه نمود. موظفی که صلاحیت مهر را داشت، نسبت مریض، به دفتر حاضر نبود، مراجعه کننده از موظف دومی که در این شعبه کار می کرد تقاضا نمود تا عریضه او را مهر کند، موظف مذکور گفت: مهر کردن از صلاحیت من نیست. مراجعه کننده برای او وعده ارائه خدمت داد، موظف دومی خانه میز موظف ذیصلاح را باز کرده و عریضه مراجعه کننده را مهر کرد.

وصف جرمی هریک از مراجعه کننده و موظف دومی را مشخص کنید؟

مطلب پنجم: نتیجه و رابطه سببیت:

نظر به صراحت ماده ۳۸۳ کود جزا، شروع به جرم رشوت در حکم ارتکاب آن است. به این اساس گفته می توانیم که جرم رشوت از جرایم مطلق (غیرنتیجوی) است. این جرم به محض ارتکاب رفتار جرمی (اخذ یا طلب وجه رشوت، گرفتن وعده، قبول بخشش یا پیشکش نمودن وجه رشوت) تکمیل می گردد و نیازی به تحقق نتیجه نیست. بنابراین، نتیجه و رابطه سببیت از اجزای عنصر مادی این جرم به شمار نمی آید.

فعالیت شماره (۶)

قضیه فرضی:

شخص (X) مبلغ ۵۰۰۰۰۰ افغانی را بمنظور احراز وظیفه، به موظف ذیصلاح داد اما موظف مذکور قادر به مقرری او نگردید، زیرا شخص ذینفوذ دیگری بر موظف مذکور اعمال نفوذ نموده و شخص مورد نظر خود را مقرر کرد، موظف نامبرده مبلغ اخذ شده را به شخص (X) مسترد نمود. آیا در این قضیه جرم رشوت واقع شده است یا خیر، و چرا؟

مطلب ششم: شروع به جرم رشوت:

نظر به صراحت ماده ۳۸۳ کود جزا، «شروع به جرم رشوت در حکم ارتکاب آن است» به این معنی که تحقق یا عدم تحقق نتایج مطلوب در جرم رشوت، تأثیری در میزان جزای وی ندارد چون شروع به جرم رشوت جرم کامل تلقی شده است، لهذا (احکام شروع به جرم) مندرج ماده ۵۲ کود جزا^۱ در قسمت شروع کننده به جرم رشوت قابل تطبیق نیست.

گفتار دوم: عنصر معنوی جرم رشوت:

جرم رشوت از جرایم عمدی است. لهذا عنصر معنوی آن شامل علم و اراده می‌باشد. در این جرم، علاوه بر وجود قصد عام، وجود قصد خاص نزد مرتکب نیز لازمی است. قصد عام به این معنی که مرتکب جرم رشوت رفتارهای جرمی را آگاهانه و عامدانه انجام داده باشد. قصد خاص به این معنی که مرتکب جرم رشوت رفتارهای جرمی را به منظور خاصی انجام داده باشد که کود جزا در فقره (۱) ماده ۳۷۰ از آن چنین یاد نموده است «...به منظور اجراء یا امتناع از وظیفه که به آن مکلف است یا به منظور احراز یا حفظ موقف مشخص به اسم خود یا شخص یا نهاد دیگری ..». مطابق متن فوق قصد خاص در جرم رشوت عبارت است از:

۱. قصد اجرای وظیفه‌ی که موظف خدمات عامه به اجرای آن مکلف است، در مقابل وجه رشوت؛
۲. قصد امتناع از اجرای وظیفه‌ی که موظف خدمات عامه به امتناع از آن مکلف است، در مقابل وجه رشوت؛
۳. قصد احراز موقف مشخص؛ یا
۴. قصد حفظ موقف مشخص.

^۱ - ماده ۵۲ کود جزا، جزای شروع کننده به جنایت را دو درجه کمتر از جزای اصل جرم دانسته است و ماده ۵۳ کود جزا، در قسمت مجازات شروع کننده به جنحه تصریح نموده است که از یک چهارم حد اقل جزایی که در قانون برای اصل جرم پیش‌بینی شده است بیشتر نمی‌باشد.

اگر وجه رشوت به مقاصد دیگری غیر از مقاصد فوق الذکر اخذ، طلب یا پیشکش شود، جرم رشوت متحقق نمی‌شود. برای مثال: یکی از موظفین خدمات عامه وظیفه‌ی را که به اجرای آن مکلف بود برای یک تن از ارباب رجوع بنام «سمیر» انجام داد. یک روز بعد سمیر به خانه موظف مذکور رفته و مبلغ ۲۰۰۰۰ هزار افغانی را به عنوان سپاسگزاری از کاری که موظف نامبرده یک روز قبل برای او انجام داده بود تسلیم نمود، اما موظف مذکور فکر کرد که این مبلغ همان بیست هزاری است که سمیر یک سال قبل از او به قرض گرفته بود. در این مثال، سمیر رشوت دهنده محسوب می‌شود، زیرا هنگام تسلیم نمودن پول، قصد جرمی نزد او موجود بود، اما موظف خدمات عامه، رشوت گیرنده پنداشته نمی‌شود، زیرا او پول متذکره را به قصد اجرای وظیفه اخذ نه نموده بلکه به قصد تسلیمی قرض خود اخذ نموده است.

قابل ذکر است که عنصر معنوی جرم وقتی تحقق می‌یابد که علم و اراده نزد مرتکب جرم موجود باشد؛ وجود علم به این معنی است که مرتکب باید به موضوع جرم علم داشته باشد، توضیح اینکه؛ رشوت دهنده باید آگاه باشد که پول، مال یا منفعت را به شکل نامشروع در مقابل عمل یا ترک عمل موظف خدمات عامه، برای او پرداخت می‌کند. همچنان رشوت گیرنده باید آگاه باشد که رشوت دهنده، پول، مال یا منفعت را به شکل نامشروع در مقابل اجرای وظیفه یا امتناع از اجرای وظیفه‌ی که به آن مکلف است برایش پرداخت می‌کند، به همین ترتیب واسطه رشوت نیز باید از این جریان آگاه باشد. قابل ذکر است که هرگاه این علم و اراده نزد هر یک از آنها (رشوت دهنده، رشوت گیرنده یا واسطه رشوت) محرز شود موصوف مرتکب جرم رشوت پنداشته می‌باشد، و شرط نیست که این علم و اراده در عین وقت نزد تمام آنها وجود داشته باشد.

مبحث سوم: جزای جرم رشوت:

در این مبحث جزای جرم رشوت را تحت چهار گفتار به بحث می‌گیریم؛ جزای حالات عادی جرم رشوت (گفتار اول)، جزای حالات مشدده جرم رشوت (گفتار دوم)، جزای حالات مخففه جرم رشوت (گفتار سوم)، و حالات عدم جزا (گفتار چهارم).

گفتار اول: جزای حالات عادی جرم رشوت:

ضمن گفتار اول، جزای حالات عادی جرم رشوت را در سه مطلب شرح می‌کنیم؛ جزای اصلی (مطلب اول)، جزای تبعی (مطلب دوم) و جزای تکمیلی (مطلب سوم).

مطلب اول: جزای اصلی:

جزای اصلی جرم رشوت به جزای حبس و جزای نقدی تقسیم می‌گردد. جزای حبس نظر به وجه رشوت به حبس قصیر، متوسط و طویل تقسیم گردیده است، و مقدار جزای نقدی نظر به وجه رشوت، تفاوت می‌کند. طوریکه قبلاً تذکر داده شد معیار حد اقلی برای وجه رشوت در کود جزا تعیین نشده است؛ زیرا اطلاق کلمات «پول، مال و منفعت» بدون قید اندازه آن، دال بر آن است که وجه رشوت و لو ناچیز باشد، مشمول موضوع جرم رشوت قرار می‌گیرد. بنابراین، میزان ارزش مالی وجه رشوت به عنوان موضوع رشوت تأثیری در مسئولیت جزایی مرتکب ندارد، و فقط در میزان جزای وی موثر است. همچنان قابل ذکر است که میزان جزای مرتکب در صورتی که وجه رشوت پول نقد، جنس یا منفعت مادی نباشد، کاهش پیدا می‌کند.

الف) جزای رشوت گیرنده و رشوت دهنده:

جزای رشوت گیرنده و رشوت دهنده، در کود جزا، فقره (۱) ماده ۳۷۱ و فقره (۱) ماده ۳۷۲ {نظر به وجه رشوت، متفاوت پیش‌بینی شده است؛ طوری که برای رشوت گیرنده، فقط جزای حبس، اما برای رشوت دهند، در برخی حالات، جزای نقدی و در برخی حالات دیگر، جزای حبس پیش‌بینی شده است. طوری که در جدول زیر ملاحظه می‌شود که جزای رشوت گیرنده نسبت به جزای رشوت دهنده، شدید است.

مقایسه میان جزای رشوت گیرنده و رشوت دهنده			
وجه رشوت به پول افغانی	جزای رشوت گیرنده	جزای رشوت دهنده	
۱ تا ۱۰,۰۰۰	حبس قصیر.	جزای نقدی پنج برابر وجه رشوت	۱
۱۰,۰۰۱ تا ۲۰,۰۰۰	حبس متوسط تا دو سال.	جزای نقدی از پنج تا ده برابر وجه رشوت	۲
۲۰,۰۰۱ تا ۵۰,۰۰۰	حبس متوسط از دو تا چهار سال.	حبس قصیر	۳
۵۰,۰۰۱ تا ۱۰۰,۰۰۰	حد اکثر حبس متوسط.	حبس متوسط یک تا سه سال	۴
۱۰۰,۰۰۱ تا ۱,۰۰۰,۰۰۰	حبس طویل تا ده سال.	حبس متوسط سه تا پنج سال	۵
۱,۰۰۰,۰۰۱ تا بالا	حبس طویل بیش از ده سال.	حبس طویل تا ده سال	۶

فعالیت شماره (۷)

سوالات مباحثوی:

در روشنایی جدول بالا، به سوالات زیر پاسخ بدهید؟

۱- دلیل اینکه قانونگذار جزای رشوت گیرنده را نسبت به رشوت دهنده، شدید پیش‌بینی کرده است چیست؟

۲- اگر رشوت دهنده، موظف خدمات عامه باشد، آیا به عین جزای رشوت دهنده ایکه یک شخص عادی است محکوم می‌شود؟

۳- آیا رشوت دهنده به جزای تبعی محکوم می‌گردد؟

فقره (۲) ماده ۳۷۱ و فقره (۲) ماده ۳۷۲ کود جزا، چنین تصریح می‌کند: «هرگاه وجه رشوت پول نقد، جنس یا منفعت مادی نباشد، مرتکب حسب احوال به حبس قصیر یا متوسط، محکوم می‌گردد.

برای وضاحت فقره (۲) ماده ۳۷۱ کود جزا، به فعالیت زیر دقت کنید.

فعالیت شماره (۸)

سوالات مباحثوی:

قضایای ذیل را به دقت مطالعه نموده و مواردی را مشخص کنید که مصداق فقره (۲) ماده ۳۷۱ کود جزا، بوده می‌تواند.

۱- شخصی برای موظف خدمات عامه در مقابل اجرای وظیفه، وعده سپرد که پسر او را شامل بورسیه تحصیلی می‌سازد.

۲- شخصی برای رشوت گیرنده، در مقابل اجرای وظیفه، وعده سپرده که یک میلیون افغانی برای او می‌دهد.

۳- شخصی برای رشوت گیرنده، در مقابل اجرای وظیفه، وعده سپرد که پسر او را که در امتحان پوهنتون مشروط مانده است کامیاب می‌کند.

۴- شخصی برای رشوت گیرنده، در مقابل اجرای وظیفه، وعده سپرد که سوالات امتحان رقابتی را پیش از دایر شدن امتحان، برای پسرش می‌دهد تا نمره عالی را کسب کند و شامل وظیفه شود.

۵- شخصی برای رشوت گیرنده، در مقابل اجرای وظیفه، وعده سپرد که یک باب خانه در ترکیه برای او خریداری می‌کند.

۶- شخصی برای رشوت گیرنده، در مقابل اجرای وظیفه، وعده سپرد که با او ازدواج می‌کند.

۵- شخصی برای رشوت گیرنده، در مقابل اجرای وظیفه، وعده سپرد که با او رابطه جنسی نامشروع برقرار می‌کند.

۷- شخصی برای رشوت گیرنده، در مقابل اجرای وظیفه، وعده سپرد که برای او یک عراده موتر، تحفه می‌دهد.

ب) جزای واسطه جرم رشوت:

واسطه جرم رشوت کسی است که میان رشوت گیرنده و رشوت دهنده قرار می‌گیرد و زمینه را برای داد و گرفت وجه رشوت، مساعد می‌سازد. واسطه جرم رشوت ممکن است موظف خدمات عامه یا شخص عادی باشد. واسطه جرم رشوت، به عین جزای رشوت دهنده محکوم می‌شود.

فعالیت شماره (۹)**قضیه فرضی:**

شخص (الف) می‌خواهد بیست تانکر تیل بی‌کیفیت را وارد افغانستان سازد، برای تصفیه حسابات گمرکی، با یک کمیشن کار قرارداد می‌کند. مامور گمرک در اجراءات تصفیه گمرکی تعلل می‌ورزد. کمیشن کار، موضوع را با شخص (الف) در جریان می‌گذارد، او برایش می‌گوید که به مامور گمرک رشوت بدهد. کمیشن کار، موضوع را با برادر مامور گمرک در جریان می‌گذارد و از طریق او یک مقدار پول را به مامور گمرک پرداخت و تانکرهای تیل را از گمرک عبور می‌دهد.

وصف جرمی هریک از (شخص "الف"، کمیشن کار، مامور گمرک و برادر مامور گمرک) را مشخص کنید؟

ج) جزای جرم رشوت شخص حکمی:

ماده ۳۷۴ کود جزا، در مورد جزای جرم رشوت شخص حکمی، چنین تصریح می‌کند: «هرگاه جرم رشوت توسط رئیس، ممثل یا نماینده قانونی شخص حکمی به نام، حساب یا منفعت شخص حکمی ارتکاب گردیده باشد، شخص حکمی به جزای نقدی ده برابر مقدار رشوت محکوم می‌گردد. این حکم مانع تطبیق جزا بر اشخاص حقیقی نمی‌گردد.»

مطابق ماده ۳۳۷ قانون مدنی، «شخص حکمی عبارت از شخصیت معنوی است که واجد اهلیت حقوقی بوده و بنابر اهداف معین بشکل مؤسسه، شرکت یا جمعیت تشکیل می‌گردد.»

اشخاص حکمی شامل اشخاص حکمی عام (دولت) و اشخاص حکمی خاص (سکتور خصوصی) می‌باشد. هرچند هدف قانونگذار در حکم مندرج ماده ۳۷۴ کد جزاء، شخص حکمی خاص است، اما ماده متذکره شخص حکمی را مطلق ذکر نموده است که هر دو (شخص حکمی خاص و شخص حکمی عام) را شامل می‌شود.

فعالیت شماره (۱۰)

قضایای فرضی:

قضایای زیر را مطالعه کنید سپس هر قضیه‌ای که ماده ۳۷۴ کد جزا بر آن تطبیق شده می‌تواند را نشانی کنید؟

اول: مسئول مالی شرکت (x) که عائد خالص شرکت را در اظهارنامه مالیاتی، ۵۰٪ کم نشان داده بود. مامور مالیاتی با گرفتن مبلغ دو صد هزار افغانی، این اظهار نامه را صحت گذاشت.

دوم: مؤسسه (y) یک امتحان رقابتی را به منظور استخدام یک کارمند مسلکی، به راه انداخت، مسئول منابع بشری این مؤسسه، با گرفتن بیست هزار افغانی، یک شخص غیر واجد شرایط را استخدام کرد.

سوم: کارمند سفارت (z) مقیم کابل، بخاطر گرفتن جواز رانندگی (لایسنس) به مدیریت ترافیک مراجعه نموده و خود را برای کارمند لایسنس معرفی کرد و گفت: هرگاه شما یا دوستان تان به ویژه ضرورت داشته باشید، من در خدمت هستم. کارمند لایسنس بدون اینکه از او امتحان اخذ کند، کارهای او را طی مراحل کرد و برایش لایسنس داد.

مطلب دوم: جزای تبعی:

اگر به جزاهای مندرج ماده ۳۷۱ کود جزا دقت کنید می‌یابید که تنها رشوت گیرنده - آنهم در صورتی که وجه رشوت بیش از یک ملیون افغانی باشد - علاوه بر جزای اصلی به جزای تبعی محکوم می‌گردد (جزء ۶ ماده ۳۷۱).

و اگر به جزاهای مندرج ماده ۳۷۲ کود جزا دقت کنید، می‌یابید که جزای حبس رشوت دهنده از ده سال بیشتر نمی‌باشد (جزء ۶ ماده ۳۷۲)، بنابراین، رشوت دهنده به جزای تبعی محکوم نمی‌گردد.

فعالیت شماره (۱۱)**کار گروهی:**

مطابق ماده ۱۷۲ کود جزا، تطبیق جزای تبعی فقط دو حالت دارد:

حالت اول: جزای اصلی محکوم بها، حبس بیش از ده سال باشد؛ یا

حالت دوم: جرم ارتكابی از جرائم باب اول و دوم کتاب دوم کود جزا باشد، ولو جزای محکوم بها، کمتر از ده سال باشد.

سوالات:

آیا جزای «طرد از مسلک یا انفصال از وظیفه» که در ماده ۳۷۵ کود جزا، تصریح شده است، جزای اصلی است یا جزای تبعی؟

اگر جزای تبعی است، آیا این حکم بر خلاف حکم ماده ۱۷۲ قرار نمی‌گیرد؟

مطلب سوم: جزای تکمیلی:

جزاهای تکمیلی قرار ذیل است:

۱. محرومیت از حقوق و امتیازات مندرج اجزای ۳، ۴ و ۵ ماده ۱۷۲ کود جزا؛

۲. محرومیت از حقوق و امتیازات مندرج اجزای ۱، ۲ و ۳ ماده ۱۷۳ کود جزا،

۳. مصادره وجه رشوت؛ و

۴. نشر حکم.

از جمله موارد فوق، حکم به مصادره وجه رشوت و نشر حکم، الزامی است و محکمه‌ی صادر کننده‌ی حکم باید این کار را انجام بدهد، زیرا ماده ۳۸۷ کود جزا آنرا به حیث یک تکلیف ذکر نموده و چنین تصریح می‌کند: «(۱) حکم قطعی محکمه مبنی بر محکومیت شخص به جزای رشوت از طریق رسانه نشر می‌شود. (۲) هرگاه از اثر ارتکاب جرایم مندرج این فصل منفعت مستقیم یا غیر مستقیم مادی یا معنوی حاصل گردیده باشد، منفعت مادی مصادره و منفعت معنوی باطل می‌گردد».

اما اعمال سایر موارد جزاهای تکمیلی بر مرتکب جرم رشوت، اختیاری است (ماده ۱۷۹ کود جزا)

در رابطه به مصادره وجه رشوت، نکات زیر قابل غور است:

نظر به صراحت فقره (۲) ماده ۳۸۴ کود جزا، وجه رشوت، قابل مصادره است. فقره (۲) ماده ۳۸۵ کود جزا، کلمه "وجه" توضیح داده و آنرا شامل پول نقد، جنس و منفعت مادی ساخته است:

- پول نقد: منظور از پول نقد، بانک نوت است که شامل افغانی، دالر، کلدار و غیره پول های مروج جهان است.

- جنس: منظور از جنس، اموال عینی است که شامل اموال عقاری و منقولی می‌شود؛ اموال عقاری مانند زمین، خانه، دکان، و اموال منقولی مانند موتر، لباس، کمپوتر، موبایل و امثال آنها.

- منفعت مادی: منظور از منفعت مادی منفعتی است که ارزش پولی داشته باشد. منفعت مادی، موضوع جرم رشوت را تشکیل داده می‌تواند. برای مثال: شخصی از ارباب رجوع، یک باب خانه خود را در اختیار موظف خدمات عامه گذاشت تا برای مدت یکسال از آن خانه به نحوی که می‌خواهد استفاده کند. موظف خدمات عامه در مقابل آن، یک کار غیر قانونی را برای صاحب خانه (ارباب رجوع) انجام داد. موظف مذکور این خانه را برای شخص سومی ماهوار به مبلغ ده هزار افغانی به کراء داد. عوائدی را که موظف مذکور از این رهگذر بدست آورد است منافع مادی محسوب می‌شود و قابل مصادرات است، و ماده ۱۸۲ کود جزا تصریح می‌کند که عوائد ناشی از جرم، قابل مصادره می‌باشد.

سوال قابل طرح این است که اگر موظف مذکور، این خانه را به کراء نداده باشد بلکه خودش مدت یکسال در آن سکونت کرده باشد، آیا سکونت یکساله‌ی او به پول معادله شده و از موظف مذکور اخذ و مصادره می‌گردد؟

در رابطه به مصادره، دو نظریه مطرح می‌کنیم: در نظریه اول خود اموالی را قابل مصادره می‌دانیم که قابل ضبط باشد، به این معنی که منافع، مصادره نمی‌شود، زیرا مصادره یک حکم عینی است که فقط بالای اشیای عینی قابل اجرا می‌باشد، هرگاه اشیای متذکره مفقود گردد یا در آن تصرف صورت گیرد (فروش، بخشش یا به میراث برده شود)، مصادره ساقط می‌گردد. همچنان اگر موضوع رشوت، منافع قابل سنجش به پول باشد، این منافع نباید به پول معادله و مصادره شود، مانند موظفی که در بدل اجرای وظیفه، در خانه ملکیت ارباب رجوع بطور رایگان سکونت می‌کند، نفع برداری موظف از این خانه نباید به پول معادله و مصادره شود.

نظریه دوم خویش را می‌توانیم چنین مطرح کنیم: عینی بودن موضوع رشوت، شرط مصادره آن نیست، زیرا در شرایط کنونی گراف جرایم مالی بلند رفته است. بنابراین، موضوع جرم رشوت خواه مال باشد یا منفعت، باید مصادره شود، اما نحوه مصادره آنها فرق می‌کند؛ مال، عیناً مصادره می‌شود، اما منفعت، به

پول معادله شده و وجه معادل آن مصدره می‌شود، زیرا به مصادره از این زاویه نگاه می‌شود که مرتکب جرم نباید از طریق جرم دارا شود.

شما دو نظریه فوق را تحلیل و بررسی کنید و ببینید که کدام یک از آنها با روح قانون سازگار است.

مطابق فقره (۲) ماده ۳۸۷ کود جزا، منافع مادی، مصادره می‌شود و منافع معنوی باطل می‌گردد.

در زیر، چند مثال از منافع مادی و منافع معنوی ارایه می‌کنیم:

منفعت مادی به مستقیم و غیر مستقیم تقسیم می‌شود:

- مثال منفعت مادی مستقیم: موظف خدمات عامه در مقابل اجرای یکی از مکلفیت های وظیفوی خویش، یک باب خانه را از نزد ارباب رجوع برای مدت یکسال در اختیار خود می‌گیرد و آنرا به نفع خود به کراء می‌دهد.

- مثال منفعت مادی غیر مستقیم: موظف خدمات عامه در مقابل اجرای یکی از مکلفیت های وظیفوی خویش، یک باب خانه را از نزد ارباب رجوع برای مدت یکسال در اختیار خود می‌گیرد و در آن سکونت می‌کند.

منافع معنوی نیز به مستقیم و غیر مستقیم تقسیم می‌شود:

- مثال منفعت معنوی مستقیم: موظف خدمات عامه کاری را برای یکی از مراجعینی که پوهنتون خصوصی دارد، انجام می‌دهد به شرط اینکه، مراجعه کننده مذکور برای وی شهادتنامه بدهد.

مثال منفعت معنوی غیر مستقیم: موظف خدمات عامه کاری را برای یکی از مراجعینی که استاد پوهنتون است انجام می‌دهد و بر وی شرط می‌گذارد که برای پسر او (پسر موظف خدمات عامه) نمره بلند بدهد.

فعالیت شماره (۱۲)

سوال مباحثوی:

شخصی با پرداخت پول نقد به حیث رشوت، در یکی از ادارات دولتی مقرر گردید و برای مدت شش ماه، معاش دریافت کرد. نظر به حکم فقره (۲) ماده ۳۸۷ کود جزا، تقرری وی باطل می‌گردد. سرنوشت معاشاتی که در خلال مدت شش ماه دریافت کرده است چی خواهد شد؟

فعالیت شماره (۱۳)

قضایای فرضی:

در قضایای ذیل، سه چیز را مشخص کنید: ۱- اوصاف جرمی اشخاص ذیدخل. ۲- مادی بودن یا معنوی بودن وجه رشوت. ۳- مصادره یا ابطال وجه رشوت.

قضیه اول: موظف خدمات عامه، مبلغ پنجاه هزار افغانی از مراجعه کننده (قدرت)، طلب کرد تا کار او را جراء کند. احمد مبلغ مذکور را پرداخت، سپس به مراجع ذیصلاح اطلاع داد.

سوالات: ۱- وصف جرمی موظف و قدرت چیست؟

۲- وجه رشوت چیست، (پول نقد، جنس، منفعت مادی)؟

۳- چی مصادره می‌شود؟

قضیه دوم: موظف خدمات عامه، مبلغ پنجاه هزار افغانی از مراجعه کننده (گلاب)، طلب کرد تا کار او را جراء کند. محمود قبل از پرداخت مبلغ مذکور، موضوع را به مراجع ذیصلاح اطلاع داد.

سوالات: ۱- وصف جرمی موظف و گلاب چیست؟

۲- وجه رشوت چیست، (پول نقد، جنس، منفعت مادی)؟

۳- چی مصادره می‌شود؟

قضیه سوم: موظف خدمات عامه، یک عراده موتر از مراجعه کننده (شیرباز) گرفت و در بدل آن، او را در اداره استخدام کرد. شیرباز در جریان شش ماه، دوصدهزار افغانی معاش گرفت، سپس قضیه تحت تعقیب عدلی قرار گرفت؟

سوالات: ۱- وصف جرمی موظف و شیرباز چیست؟

۲- وجه رشوت چیست، (پول نقد، جنس، منفعت مادی)؟

۳- چی مصادره می شود؟

قضیه چهارم: مامور برق، به شکل غیر قانونی برای (گل باز) برق ۲۴ ساعته وصل کرد درحالی که گل باز در یک شبانه روز، فقط از برق ۱۲ ساعته قانونی برخوردار بود. گل باز در بدل این کار مامور برق او را بطور مجانی در پیاده خانه های حویلی خود مسکن گزین ساخت.

سوالات: ۱- وصف جرمی موظف و گل باز چیست؟

۲- وجه رشوت چیست، (پول نقد، جنس، منفعت مادی)؟

۳- چی مصادره می شود؟

قضیه پنجم: موظف خدمات عامه برای سردارخان کار غیر قانونی را انجام داد. سردارخان در مقابل آن برای موظف مذکور یک باب خانه در کشور ترکیه خریداری کرد.

سوالات: ۱- وصف جرمی موظف و سردارخان چیست؟

۲- وجه رشوت چیست، (پول نقد، جنس، منفعت مادی)؟

۳- چی مصادره می شود؟

قضیه ششم: مامور مرجان در یک اداره دولتی تحت ریاست فتح خان اجرای وظیفه می کند. پسر مامور انجام برای مدت یکسال در خانه رئیس فتح خان خدمت رایگان کرد. رئیس فتح خان به پاس این خدمت، مامور مرجان را به شکل غیر قانونی شامل معاش امتیازی ساخت. مامور مرجان برای مدت یکسال مبلغ چهارهزار دالر معاش امتیازی دریافت کرد، سپس قضیه تحت تعقیب عدلی قرار گرفت.

سوالات: ۱- وصف جرمی موظف و سردارخان چیست؟

۲- وجه رشوت چیست، (پول نقد، جنس، منفعت مادی)؟ ۳- چی مصادره می شود؟

گفتار دوم: جزای حالات مشدده جرم رشوت:

جزای جرم رشوت در دو حالت، بدون اخلال نمودن به احوال مشدده عمومی مندرج ماده ۲۱۸ کود جزاء- تشدید می گردد؛ یکی حالت مندرج ماده ۳۷۵، و دیگری حالت مندرج ماده ۳۸۲ کود جزاء، که حالت اول نظر به شخصیت مرتکب، و حالت دوم نظر به تأثیرات جرم رشوت، تشدید می شود. شرح این دو حالت قرار ذیل است:

حالت اول: تشدید جزا نظر به شخصیت مرتکب:

مطابق ماده ۳۷۵ کود جزا، هرگاه رشوت گیرنده، رشوت دهنده یا واسطه رشوت یکی از اشخاص ذیل باشد، مرتکب علاوه بر حد اکثر جزای مندرج فصل رشوت، به طرد از مسلک یا انفصال از وظیفه نیز محکوم می گردد:

- ۱- مامور ضبط قضائی: جزء ۲ ماده چهارم قانون اجراءات جزائی ۱۳۹۳، مامور ضبط قضائی را چنین تعریف کرده است: «مامور ضبط قضائی شخصی است که مطابق احکام قانون صلاحیت جمع آوری دلایل اثبات و استجواب را در حدود احکام این قانون به عهده داشته باشد و عبارت اند از: پولیس، موظف ریاست عمومی امنیت ملی، مفتش اداره عالی تفتیش، موظف تفتیش داخلی وزارت ها و ادارات دولتی، موظف اداره مبارزه علیه فساد اداری.
- ۲- خارنوال یا موظف خارنوالی: منظور از موظف خارنوالی، کارکنان اداری خارنوالی هستند.
- ۳- قاضی یا موظف محکمه: منظور از موظف محکمه، کارکنان اداری محکمه هستند.
- ۴- موظفین ادارات حقوق و قضایای دولت.
- ۵- منسوبین نظامی بست جنرالی: قید بست منسوب نظامی به جنرالی چنین افاده می کند که بست های پائین تر از بست جنرالی، شامل حالت مشدده نمی شوند.

۶- کارکنان غیر نظامی بست دوم و بالاتر از آن: منظور، کارکنان خدمات ملکی است. قید بست کارکن غیر نظامی به بست دو و بالاتر از آن، چنین افاده می‌کند که بست های سوم تا هشتم، و کارکنان قراردادی، شامل حالت مشدده نیستند.

سوال: علت تشدید جزای اشخاص مندرج ماده ۳۷۵ کود جزا را چی می‌دانید؟

در رابطه به طرد از مسلک، چندین سوال مطرح است:

سوال اول: مسلک چیست و فرق میان مسلک و وظیفه چیست؟

سوال دوم: آیا بر اشخاص مندرج ماده ۳۷۵ کود جزا - که در بالا ذکر شد- انفصال از وظیفه و طرد از مسلک، هردو حکم می‌شود یا یکی از آن دو؟

سوال سوم: چه مدت زمان نیاز است تا یک شخص بتواند مسلکی شود؟ و آیا طرد او از این مسلک که آنرا با زحمات زیاد و بعد از مدت طولانی بدست آورده است، بسیار شدید نیست؟

حالت دوم: تشدید جزا نظر به تأثیرات جرم رشوت:

مطابق ماده ۳۸۲ کود جزاء، هرگاه رشوت منجر به اتلاف دارایی عامه و یا منتج به ابطال یا کتمان حق یا احقاق باطل شده باشد، مرتکب به حد اکثر جزای پیش‌بینی شده در این فصل (فصل رشوت)، محکوم می‌گردد.

در زیر، حالات مندرج ماده مذکور را توضیح می‌دهیم.

۱) اتلاف دارایی عامه: ماده سوم قانون قضایای دولت ۱۳۹۲، دارایی عامه را چنین تعریف می‌کند: «دارائی های عامه به مفهوم این قانون عبارت اند از:

۱. اموال منقول و غیر منقول ادارات مربوط قوای ثلاثه دولت، کمیسیون های مستقل، تصدی ها، شرکت های دولتی و مختلط و شاروالی ها.

۲. اموال منقول و غیر منقول که برای مصالح و منافع عامه تخصیص داده شده باشد.^۱

۳. اموال منقول و غیر منقول که به حکم قانون، اموال عامه شناخته شود.

پس هرگاه رشوت منجر به اتلاف دارایی عامه شده باشد، خواه اتلاف جزئی باشد یا کلی، جزای مرتکب، تشدید می‌گردد. برای مثال: موظف خدمات عامه در مقابل دریافت پول، مانع اعمار یک بلند منزل در ساحه سبز، نشده است.

۲) ابطال حق: برای مثال: مسئول منابع بشری یک اداره، در مقابل دریافت پول، نتایج امتحان رقابتی که شخصی در آن برنده شده است را به بهانه‌ای، ملغی می‌کند تا در امتحان دور بعدی، شخص رشوت دهنده، راه پیدا کند.

۳) کتمان حق: شخصی که قرار است در یکی از ادارات دولتی استخدام شود اما مرضی که به آن مبتلا است، مانع استخدام او می‌شود. طبیب مسئول در مقابل دریافت پول، مرض او را کتمان نموده و تصدیق صحی برای او می‌دهد.

۴) احقاق باطل: مسئول بورسیه های دولتی، در مقابل دریافت پول، شخص غیر واجد شرایط را شامل بورسیه تحصیلی می‌سازد.

^۱ - اوقاف، یکی از نمونه های آن بوده می‌تواند.

گفتار سوم: جزای حالات مخففه جرم رشوت:

حالات مخففه جرم رشوت، دو حالت است؛ حالت مندرج ماده ۳۷۶، و حالت مندرج ماده ۳۸۶ کود جزا:

حالت اول: تخفیف جزا نظر به نوعیت سکتور:

ماده ۳۷۶ کود جزا در زمینه چنین تصریح می‌کند: هرگاه جرم رشوت مندرج ماده ۳۷۰ این قانون در بخش سکتور خصوصی ارتکاب یابد، رشوت گیرنده، رشوت دهنده یا شریک و واسطه رشوت، حسب احوال تا نصف حد اکثر جزای جرم مرتکبه مندرج این فصل، محکوم می‌گردد.

نکته ۱: منظور از ارتکاب جرم رشوت در سکتور خصوصی این است که رشوت گیرنده، کارکن سکتور خصوصی باشد، صرف نظر از اینکه رشوت دهنده یا واسطه رشوت کیست. رشوت دهنده یا واسطه رشوت می‌تواند شخص عادی یا موظف دولتی باشد. برای مثال: یکی از موظفین دولتی در بدل پرداخت پول به کارمند شرکت خصوصی، پسر خود را در آن شرکت به حیث کارمند، شامل می‌سازد.

نکته ۲: عبارت «تا نصف حد اکثر جزای جرم مرتکبه مندرج این فصل» چنین افاده می‌کند که حد اکثر جزای رشوت در سکتور خصوصی، بیشتر از نصف حد اکثر سایر جزا هایی که در فصل رشوت پیش‌بینی شده است، بوده نمی‌تواند. زیرا، حرف «تا» دلالت به انتهای شی می‌کند. اما در رابطه به حد اقل جزای جرم رشوت در سکتور خصوصی باید پرسیم که چقدر است؟ جواب: حد اقل جزای رشوت در سکتور خصوصی با حد اقل جزا در سایر موارد، تفاوتی ندارد. پس به این معنی که تخفیف جزای مندرج ماده ۳۷۶ کود جزا، تخفیف در حد اکثر جزا است نه در حد اقل آن.

نکته ۳: اگر جزای مندرج فصل رشوت، حد اقل و حد اکثر نداشته باشد، جزای رشوت در سکتور خصوصی (ماده ۳۷۶) تخفیف نمی‌یابد. برای مثال: مطابق جزء ۱ فقره (۱) ماده ۳۷۲ کود جزا، در صورتی که وجه رشوت تا ده هزار افغانی باشد، رشوت دهنده به جزای نقدی پنج برابر وجه رشوت، محکوم می‌گردد. اگر ده هزار افغانی را پنج برابر بسازیم، مساوی به پنجاه هزار افغانی می‌شود، و پنجاه

هزار افغانی یک مبلغ معین است که حد اقل و حد اکثر ندارد. پس اگر شخصی مبلغ ده هزار افغانی در سکتور خصوصی رشوت بدهد، رشوت دهنده به جزای نقدی پنجاه هزار افغانی محکوم می‌شود. برای وضاحت بیشتر جزای مندرج ماده ۳۷۶ کود جزا، به فعالیت زیر، به شکل گروهی بحث کنید.

فعالیت شماره (۱۴)

کارگروپی:

اشتراک کننده ها به گروهها تقسیم می‌شوند، و حد اقل و حد اکثر جزای مرتکبین جرائم زیر را مطابق ماده ۳۷۶ کود جزا، تشخیص می‌دهند.

قضیه اول: شخصی با پرداخت ده هزار افغانی، از یک شفاخانه شخصی، تصدیق صحی گرفت:

- جزای رشوت گیرنده: از تا

- جزای رشوت دهنده:

- جزای واسطه رشوت:

قضیه دوم: موظف یک شرکت خصوصی، شخصی را در بدل مبلغ سی هزار افغانی در آن شرکت استخدام کرد:

- جزای رشوت گیرنده: از تا

- جزای رشوت دهنده: از تا

- جزای واسطه رشوت: از تا

قضیه سوم: شرکت (x) و شرکت (y)، در عرصه سرک‌سازی باهم رقابت شدید دارند، کارمند شرکت (x) که مسئول قراردادهای آن شرکت است، مبلغ یک ملیون افغانی از شرکت (y) گرفت و از اشتراک در داوطلبی انصراف نمود.

- جزای رشوت گیرنده: از تا

- جزای رشوت دهنده: از تا

- جزای واسطه رشوت: از تا

حالت دوم: تخفیف جزا نظر به انگیزه رشوت دهنده:

مطابق ماده ۳۸۶ کود جزا، هرگاه رشوت دهنده، مستحق اجرای عمل یا امتناع از اجرای عمل بوده ولی به دادن رشوت وادار گردیده باشد، این عمل حالت مخففه شناخته شده و مرتکب (رشوت دهنده) به جزای بدیل حبس یا جزای نقدی معادل رشوت، محکوم می‌گردد.

مثال در مورد مستحق بودن رشوت دهنده در اجرای عمل: یک شخص که واجد تمام شرایط دریافت لایسنس رانندگی است اما موظف مسئول در بدل اعطای لایسنس، از وی پول مطالبه می‌کند.

مثال در مورد مستحق بودن رشوت دهنده در امتناع از اجرای عمل: مظنونی که هیچ دلیلی برای تحت توقیف قرار دادن وی وجود ندارد، اما موظف مسئول برای توقیف نکردن مظنون، از وی پول مطالبه می‌کند.

در مثالهای فوق، فقط جزای رشوت دهنده، تخفیف می‌شود. ماده ۳۸۶، کود جزاء در زمینه چنین صراحت دارد: «هرگاه رشوت دهنده مستحق اجرای عمل یا امتناع از آن بوده ولی به دادن رشوت وادار گردیده باشد، این عمل حالت مخففه شناخته شده، مرتکب به جزای بدیل حبس یا جزای نقدی معادل رشوت، محکوم می‌گردد».

سوال ۱: جزای شخصی که در حالت مندرج ماده ۳۸۶، وساطت می کند چیست؟

سوال ۲: آیا حکم مندرج فقره (۱) ماده ۳۸۵ کود جزا، بر حالت مندرج ۳۸۶ کود جزا، قابل تطبیق است؟

گفتار چهارم: حالات عدم جزا:

عدم جزا به جرم رشوت، شامل سه حالت می شود؛ دو حالت آن مربوط موظف و یک حالت آن مربوط ارباب رجوع می شود:

(۱) عدم قبولی رشوت.

(۲) اطلاع از عرضه رشوت.

(۳) اطلاع از اخذ رشوت.

در حالت اول و دوم، موظف، و در حالت سوم، مراجعه کننده، مجازات نمی شوند. شرح حالات مذکور، قرار ذیل است:

مطلب اول: عدم قبولی رشوت توسط موظف^۱:

ماده ۳۷۸ کود جزا چنین تصریح می کند: «هرگاه شخصی رشوت را پیشکش کند اما از طرف اشخاص مندرج فقره (۱) ماده ۳۷۰ این قانون، قبول نگردد، شخص موظف، قابل مجازات نبوده، پیشکش کننده رشوت مطابق به احکام این فصل مجازات می گردد.»

سوال قابل طرح این است: وقتی که شخص موظف، رشوت را قبول نکرد قابل مجازات نیست، پس چرا عرضه کننده رشوت، مجازات می شود؟ پاسخ این است که جرم رشوت به محض ارتکاب عمل

^۱ - منظور، موظفین مندرج فقره (۱) ماده ۳۷۰ کود جزا است.

مادی، تکمیل می‌گردد و تکمیل آن نیاز به تحقق نتیجه ندارد. عمل جرمی در این ماده عبارت از «عرضه رشوت» است که به تنهایی جرم بوده و قبول کردن رشوت توسط شخص موظف، شرط تکمیل آن نیست.

مطلب دوم: اطلاع از عرضه رشوت:

ماده ۳۸۱ کود جزاء چنین صراحت دارد: «هرگاه شخصی که به وی رشوت عرضه شده، مراجع صلاحیت دار را قبل از اخذ رشوت خبر دهد و در نتیجه، رشوت دهنده بالفعل گرفتار شود، رشوت دهنده مطابق احکام این فصل مجازات و اطلاع دهنده مجازات نمی‌گردد.»

نقاط اشتراک و اختلاف میان مواد ۳۷۸ و ۳۸۱ فوق الذکر را در فعالیت زیر تحلیل و بررسی کنید.

فعالیت شماره (۱۵)

تحلیل و بررسی:

اشتراک کننده‌ها، نقاط اشتراک و اختلاف میان مواد ۳۷۸ و ۳۸۱ کود جزا را که در زیر بیان می‌کنیم، تحلیل و بررسی کنند و نظر خویش را ارائه نمایند.

نقاط اشتراک میان مواد ۳۷۸ و ۳۸۱ کود جزا:

۱- کلمه "پیشکش کردن" در ماده ۳۷۸، و کلمه "عرضه کردن" در ماده ۳۸۱، یک معنی را افاده می‌کنند و هیچ فرقی بین این دو کلمه وجود ندارد.

۲- پیشکش کردن و عرضه کردن در مواد ۳۷۸ و ۳۸۱، توسط مراجعین صورت می‌گیرد.

۳- پیشکش و عرضه، هر دو برای موظف صورت گرفته است، زیرا رشوت گیرنده، جز موظف، کسی دیگری بوده نمی‌تواند. این رشوت گیرنده در ماده ۳۷۸ بنام "موظف"، تعبیر شده است که تعبیر درست

می‌باشد، اما در ماده ۳۸۱ بنام "شخصی" تعبیر شده است. این شخص، جز موظف، کسی دیگری بوده نمی‌تواند.

۴- در هردو ماده، موظف، مجازات نمی‌شود.

نقاط اختلاف میان مواد ۳۷۸ و ۳۸۱ کود جزا:

۱- جرم رشوت در ماده ۳۷۸، به محض ارتکاب عمل مادی (پیشکش کردن) تکمیل شده است و هیچ شرطی برای تکمیل آن گذاشته نشده است، اما جرم رشوت در ماده ۳۸۱، به محض ارتکاب عمل مادی (عرضه کردن) تکمیل نشده است بلکه شرط گذاشته شده که عرضه کننده بالفعل گرفتار شود. این اختلاف میان دو ماده مذکور، پرسشهایی را به وجود می‌آورد: اول: شرط گذاشتن "گرفتاری بالفعل رشوت دهنده" در ماده ۳۸۱، چی را افاده می‌کند، اگر چیز درستی را افاده می‌کند، پس چرا این شرط در ماده ۳۷۸، وضع نشده است؟ دوم: اگر رشوت دهنده بالفعل گرفتار نشود بلکه یک روز بعد گرفتار شود، آیا عمل او، جرم رشوت تحقق نمی‌یابد؟ اگر بگوئید: نخیر. می‌گوئیم: پس چرا جرم رشوت در ماده ۳۷۸، به محض ارتکاب فعل مادی، تحقق یافت؟

۲- جرم رشوت در ماده ۳۷۸، به محض ارتکاب عمل مادی (پیشکش کردن) تکمیل شده است، اما در ماده ۳۸۱، علاوه بر ارتکاب عمل مادی، خبر دادن مراجع ذیصلاح توسط شخصی که به وی رشوت عرضه شده، شرط گذاشته شده است. این شرط به آن معنی است که اگر رشوت دهنده رشوت را برای موظف، عرضه کند و عرضه کننده، بدون اینکه موظف، مراجع ذیصلاح را خبر دهد، گرفتار شود، جرم رشوت تحقق نمی‌یابد.

مطلب سوم: اطلاع از اخذ رشوت:

ماده ۳۸۰ کود جزا چنین تصریح می‌کند: «هرگاه شخصی که از وی رشوت تقاضا شده مقامات صلاحیت دار را خبر دهد، در صورت اخذ یا قبول وجه رشوت، رشوت گیرنده، مطابق احکام این فصل مجازات و اطلاع دهنده مجازات نمی‌گردد».

ارتکاب عمل مادی (تقاضای رشوت توسط موظف) بدون تحقق شرایط ذیل، جرم رشوت پنداشته نمی‌شود:

- ۱- مراجعه کننده، باید مقامات صلاحیت دار را خبر دهد که موظف، از وی رشوت تقاضا دارد.
- ۲- قبل از اینکه مراجعه کننده، مقامات صلاحیت دار را خبر بدهد، موظف، رشوت را اخذ کرده باشد.

شرایط فوق الذکر چنین افاده می‌کند که:

- اگر موظف، رشوت را تقاضا کند اما مراجعه کننده، مقامات صلاحیت دار را خبر ندهد، موظف مذکور، مرتکب جرم رشوت نشده است.
- اگر موظف، رشوت را تقاضا و اخذ کند اما مراجعه کننده، مقامات صلاحیت دار را خبر ندهد، موظف مذکور، مرتکب جرم رشوت نشده است.

نکته: وضع اینگونه شرایط، ماهیت جرم رشوت که در ماده ۳۷۰ کود جزا بیان شده است را از بین می‌برد، زیرا ماده ۳۷۰، جرم رشوت، به محض ارتکاب اعمال مادی چون (تقاضا کردن، طلب کردن، پیشکش کردن، عرضه کردن، اخذ کردن، قبول کردن) تکمیل می‌گردد و وجود شرط دیگری برای تکمیل آن، لازمی نیست.

مبحث چهارم: جزای جرم رشوت به هدف ارتکاب جرم دیگر:

ماده ۳۷۷ کود جزاء چنین صراحت دارد: «هرگاه هدف از رشوت ارتکاب جرم دیگری باشد که جزای آن در این قانون نسبت به جزای معینه رشوت شدیدتر باشد، رشوت گیرنده، رشوت دهنده و واسطه رشوت علاوه به جزای نقدی معادل وجه رشوت، به جزای معینه همان جرم، نیز محکوم میگردد.» برای مثال: یک پولیس محل تلاشی با دریافت یک میلیون افغانی، موتر حامل مواد منفجره را اجازه می دهد تا وارد شهر گردد. در این قضیه، تعدد مادی جرائم مندرج ماده ۷۳ کود جزا، صدق می کند. در این قضیه، پولیس مذکور مرتکب دو جرم شده است: در جرم رشوت، فاعل اصلی است، و در جرم وارد کردن مواد منفجره به صورت غیر قانونی، شریک جرم است. شریک در جرائم تروریستی نظر به ماده ۲۷۸ کود جزا، به عین جزای فاعل جرم محکوم می گردد. جزای جرم وارد کردن مواد منفجره، نظر به فقره (۲) ماده ۲۶۶ کود جزاء، حبس دوام درجه ۲ است، و حبس دوام درجه ۲ نسبت به جزاهای مندرج فصل رشوت، شدیدتر می باشد. بنابراین، پولیس مذکور به جزای نقدی معادل وجه رشوت (که در این جرم یک میلیون افغانی) است، و جزای حبس دوام درجه ۲ محکوم می گردد.

اگر قضیه را معکوس کنیم، سوال اینطور مطرح می شود که هرگاه هدف از رشوت، ارتکاب جرم دیگری باشد که جزای آن در این قانون نسبت به جزای معینه رشوت خفیف تر باشد، رشوت گیرنده به کدام جزا محکوم می گردد؟

نتیجه گیری فصل اول:

بعد بحث و تحلیل و شرح مواد فصل رشوت (مواد ۳۷۰ تا ۳۸۷، به استثنای ماده ۳۷۹) کود جزا، به نتایج ذیل دست یافتیم:

۱- نظر به صراحت ماده ۳۷۰ کود جزا، اشخاص آتی، وصف رشوت گیرنده را دارا شده می‌توانند: موظف خدمات عامه، موظف دولت خارجی، موظف سازمان بین المللی، موظف سازمان بین الحکومتی، موظف مؤسسه غیر دولتی، موظف مؤسسه خصوصی که فعالیت های خدمات عامه را انجام می‌دهد.

۲- موضوع رشوت را پول، مال یا منفعت (اعم از مادی و معنوی)، تشکیل می‌دهد.

۳- موظفین بند ۱ فوق الذکر زمانی رشوت گیرنده محسوب می‌شوند که پول، مال یا منفعت را به قصد اجرای وظیفه یا امتناع از اجرای آن و یا اخلال در آن، طلب، اخذ یا قبول کرده باشند، مشروط بر اینکه اجراء، امتناع یا اخلال در وظیفه‌ی باشد که از مکلفیت های آنها است. قبول بخششی نیز رشوت محسوب می‌شود.

۴- عنصر قانونی جرم را مواد ۳۷۰ تا ۳۸۷ کود جزا تشکیل می‌دهد.

۵- طلب پول، مال یا منفعت، یا اخذ آن و یا وعده گرفتن آن، تشکیل دهنده افعال مادی جرم رشوت هستند.

۶- اجرای وظیفه، امتناع از اجرای وظیفه یا اخلال در آن، نتایج جرم رشوت اند، اما تحقق آنها شرط نیست بلکه جرم رشوت به محض ارتکاب فعل مادی که در بند ۵، ذکر شد، تکمیل می‌گردد، زیرا جرم رشوت از جرائم غیرنتیججوی (مطلق) است.

۷- مطابق فقره (۱) ماده ۳۷۰ کود جزا، عنصر معنوی جرم رشوت عبارت است از: قصد اجرای وظیفه، یا قصد امتناع از اجرای وظیفه، یا قصد احراز موقف مشخص، و یا قصد حفظ موقف

مشخص. اگر وجه رشوت به مقاصد دیگری اخذ، طلب یا قبول شود، جرم رشوت متحقق نمی‌شود.

۸- عنصر اختصاصی در جرم رشوت این است که رشوت گیرنده باید یکی از موظفین مندرج فقره (۱) ماده ۳۷۰ کود جزا باشد. همچنان وظیفه‌ای را که در مقابل وجه رشوت، اجراء، امتناع یا آنرا اخلال کرده است، از صلاحیت‌های وظیفوی او باشد.

۹- جرم رشوت دارای جزای اصلی (حبس و جزای نقدی)، جزای تبعی و جزای تکمیلی می‌باشد: ا. جزای حبس رشوت دهنده و واسطه رشوت از ده سال تجاوز نمی‌کند. بنابر این، رشوت دهنده و واسطه رشوت به جزای تبعی محکوم نمی‌شوند.

ب. جزای حبس رشوت گیرنده در صورتی که وجه رشوت بیش از یک ملیون افغانی باشد، رشوت گیرنده به حبس بیش از ده سال محکوم می‌شود. بنابراین، به جزای تبعی نیز محکوم می‌گردد.

۷- مطابق ماده ۳۷۵ کود جزا، هرگاه رشوت گیرنده، رشوت دهنده یا واسطه رشوت یکی از اشخاص ذیل باشند، مرتکب علاوه بر حد اکثر جزای مندرج فصل رشوت، به طرد از مسلک یا انفصال از وظیفه نیز محکوم می‌گردد: مامور ضبط قضائی، خارنوال یا موظف خارنوالی، قاضی یا موظف محکمه، موظفین ادارات حقوق و قضایای دولت، منسویین نظامی بست جنرالی، کارکنان غیر نظامی بست دوم و بالاتر از آن. طرد از مسلک یا انفصال از وظیفه در هر صورت، (حتی اگر جزای محکوم بهای حبس، کمتر از ده سال باشد) تطبیق می‌گردد.

۸- مطابق ماده ۳۸۲ کود جزا، هرگاه رشوت منجر به یکی از موارد زیر شده باشد، مرتکب به حد اکثر جزای پیش‌بینی شده در فصل رشوت، محکوم می‌گردد: اتلاف دارایی عامه، اتلاف اموال منقول و غیر منقول ادارات مربوط قوای ثلاثه دولت، اتلاف اموال منقول و غیر منقول

کمیسیون های مستقل، اتلاف اموال منقول و غیر منقول تصدی ها، شرکت های دولتی و مختلط و شاروالی ها، اتلاف اموال منقول و غیر منقول که برای مصالح و منافع عامه تخصیص داده شده باشد، ابطال حق، کتمان حق، یا احقاق باطل.

۹- حالات تخفیف جزای جرم رشوت قرار ذیل است:

أ. هرگاه جرم رشوت مندرج ماده ۳۷۰ این قانون در بخش سکتور خصوصی ارتکاب یابد، رشوت گیرنده، رشوت دهنده یا شریک و واسطه رشوت، حسب احوال تا نصف حد اکثر مجازات جرم مرتکبه مندرج این فصل، محکوم می گردد. « ماده ۳۷۶ کود جزا.

ب. هرگاه رشوت دهنده، مستحق اجرای عمل یا امتناع از آن بوده ولی به دادن رشوت وادار گردیده باشد، این عمل حالت مخففه شناخته شده و مرتکب به جزای بدیل حبس یا جزای نقدی معادل رشوت، محکوم می گردد. ماده ۳۸۶ کود جزا.

۱۰- حالات عدم مجازات در جرم رشوت قرار ذیل است:

أ. هرگاه شخصی رشوت را پیشکش کند اما از طرف اشخاص مندرج فقره (۱) ماده ۳۷۰ این قانون، قبول نگردد، شخص موظف، قابل مجازات نبوده، پیشکش کننده رشوت مطابق به احکام این فصل مجازات می گردد. ماده ۳۸۷ کود جزا.

ب. هرگاه شخصی که به وی رشوت عرضه شده، مراجع صلاحیت دار را قبل از اخذ رشوت خبر دهد و در نتیجه، رشوت دهنده بالفعل گرفتار شود، رشوت دهنده مطابق احکام این فصل مجازات و اطلاع دهنده مجازات نمی گردد. ماده ۳۸۱ کود جزا.

فصل دوم: جرم در حکم رشوت

اهداف:

در پایان این جلسه آموزشی، اشتراک کنندگان قادر خواهند بود تا:

- ☞ مفهوم جرم در حکم رشوت را بیان کنند؛
- ☞ فرق میان جرم رشوت و جرم در حکم رشوت را تشخیص بدهند.
- ☞ عناصر تشکیل دهنده جرم در حکم رشوت را تشخیص درست نمایند؛
- ☞ جزاهای پیش‌بینی شده‌ی جرم در حکم رشوت را تطبیق صحیح نمایند.

عناوین:

- مفهوم جرم در حکم رشوت؛
- فرق میان «جرم رشوت» و «جرم در حکم رشوت»؛
- عناصر تشکیل دهنده جرم در حکم رشوت؛ و
- جزای جرم در حکم رشوت.

فصل دوم

جرم در حکم رشوت مندرج ماده ۳۷۹ کود جزا

در این فصل، بحث روی چهار موضوع صورت می‌گیرد: مصداق جرم در حکم رشوت (مبحث اول)، فرق میان جرم در حکم رشوت و جرم رشوت (مبحث دوم)، عناصر تشکیل دهنده جرم در حکم رشوت (مبحث سوم) و جزای جرم در حکم رشوت (مبحث چهارم).

مبحث اول: مصداق جرم در حکم رشوت:

مصداق جرم در حکم رشوت، ماده ۳۷۹ کود جزاء است که چنین صراحت دارد: «هرگاه عضو یا اعضای هر یک از نهاد های انتخابی به مقصد اخذ حکم، قرار، امر، تعهد، ترخیص، موافقه، توريد یا توظيف یا کسب قرارداد یا احراز موقف وظيفوی یا ادامه آن یا رأی اعتماد یا رأی عدم اعتماد از مقام با صلاحیت، پول، مال یا منفعت یا هر نوع خدمت یا امتیاز دیگری را برای خود و یا شخص دیگر طلب نماید یا وعده آنرا قبول نماید و یا بخشش اخذ کند یا به این منظور تهدید یا اعمال نفوذ نماید، مطابق احکام این فصل مجازات می‌گردد».

مواردی که در این ماده قابل شرح است عبارت اند از:

- نهاد های انتخابی: مطابق ماده ۳۵ قانون انتخابات، نهاد های انتخابی عبارت اند از ریاست جمهوری، ولسی جرگه، شورای ولایتی، شورای ولسوالی، شورای قریه، شاروالی ها و مجالس شاروالی ها.^۱

^۱ - قانون انتخابات ۱۳۹۵.

- قرار: «تصمیم قضائی است که قضیه از لحاظ شکل در محکمه مورد رسیدگی قرار داده می‌شود»^۱
- امر: در علوم مختلف کاربرد زیادی دارد. این کلمه از لحاظ لغوی به معنای طلب فعل است از دیگری به شیوه استعلاء. البته به نظر می‌رسد که منظور از اوامر که قانون جزاء در اینجا پیش‌بینی کرده است، «امر قانونی باید باشد که صاحب مقام رسمی صلاحیت صدور آن را داشته باشد. اگر صاحب صلاحیت رسمی بر خلاف قانون دستوری بدهد و مسؤولیت خود را به صورت کتبی بپذیرد مامور باید اطاعت کند.»^۲ یا به عبارت دیگر، امر عبارت از دستوری است که از مقام اعلا بر مقام ادنا مطابق قانون، مقرر یا هر سند دیگر رسمی، صادر می‌شود.
- تعهد: در فقه به معنای شرط، تکلیف، واجب، الزام و التزام است، اما در حقوق مدنی عبارت است از رابطه حقوقی دو شخص که به موجب آن متعهدله می‌تواند متعهد را ملزم به پرداخت پول یا اقباض و یا انتقال چیزی و یا فعل متعهدبه و یا ترک متعهدبه کند.^۳
- ترخیص: در کتب اصطلاحات حقوقی به معنای رخصت و اجازه کالا از گمرک آمده است. با این توضیح که ترخیص یک اصطلاح اقتصادی است و مربوط می‌شود به بیع ترخیص؛ بیع ترخیص از نوع بیع خارجی است که مبیع در انبار (معنوی یا واقعی) قرار داده شده است و موقتاً از دادن حقوق گمرکی معاف می‌شود. موقع ترخیص از انبار، بایع حقوق گمرکی را می‌پردازد، ولی مشتری حق دارد مبیع را همچنان در انبار نگه دارد.^۴ ترخیص در ماده ۳۷۹ کود

^۱ - جزء ۱۴ ماده چهارم قانون تشکیل و صلاحیت قوه قضائیه ۱۳۹۲.

^۲ مبسوط در ترمینولوژی حقوق، ج ۱ / دکتر محمد جعفر جعفری لنگرودی.

^۳ همان، ج ۲.

^۴ همان.

جزاء به این معناست که کسی از عضو نهاد انتخابی بخواهد تا در قبال پول، مال یا کالا را به شکل غیر قانونی از انبار یا گمرک، ترخیص کند.

- موافقه: عبارت است از تمکین، اذن، اجازه و تنفیذ.^۱
- قرارداد: «عقدی است که به منظور ایجاد، تعدیل، انتقال یا ازاله حق در حدود احکام این قانون (قانون قرارداد های تجارتي) بين اشخاص حقيقي يا حکمی منعقد می گردد»^۲
- توظيف: عبارت است از وظیفه نهادن به دوش کسی.^۳ و مراد در اینجا به کار گماشتن را گویند، یعنی شخصی را به وظیفه عمومی نصب کردن است.
- توريد: عبارت از وارد کردن کالا است.^۴
- رأی اعتماد یا عدم اعتماد: رأی اعتماد یا عدم اعتماد مطابق فقره های (۲ و ۳) ماده ۹۲ قانون اساسی و مواد ۷۵ الی ۷۹ اصول وظایف داخلی ولسی جرگه، صورت می گیرد.

^۱ همان، ج ۵.

^۲ - جزء ۱ ماده سوم قانون قرارداد های تجارتي و فروش اموال، منتشره جریده رسمی ۱۱۵۰ مؤرخ ۲۸ میزان ۱۳۹۳.

^۳ مبسوط در ترمینولوژی حقوق، ج ۱ / دکتر محمد جعفر جعفری لنگرودی، ج ۲.

^۴ همان.

مبحث دوم: تفاوت میان «جرم رشوت» و «جرم در حکم رشوت»:

نظر به تعریف رشوت، مندرج فقره (۱) ماده ۳۷۰ کود جزا، شخص رشوت گیرنده، دارای وظایف و صلاحیت‌هایی است که مکلف به اجراء یا امتناع از اجراء آن می‌باشد. پس جرم رشوت در صورتی تحقق می‌یابد که موظف مذکور چیزی را که به عنوان رشوت دریافت می‌کند در واقع در برابر اجراء، امتناع یا اخلال در وظیفه‌ای است که از مکلفیت‌های او می‌باشد. اما عضو یک نهاد انتخابی چیزی را که به عنوان رشوت دریافت کرده است، در مقابل اجراء، امتناع یا اخلال در وظیفه‌ای نیست که عضو مذکور مکلف به اجراء آن باشد، بلکه در مقابل اعمال نفوذی است که بر یکی از موظفین ذیصلاح مندرج فقره (۱) ماده ۳۷۰ کود جزا، وارد کرده است. از همین جهت است که عمل عضو نهاد انتخابی، در حکم جرم رشوت محسوب شده است.

از آنجاییکه موظف خدمات عامه و وظایف و صلاحیت‌های اجرایی دارد اما اعضای نهاد های انتخابی، بالخصوص اعضای شورای ملی، وظایف و صلاحیت‌های نظارتی دارند، مانند تصویب پروگرام‌های انکشافی، اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی، تصویب بودجه، ایجاد واحدهای اداری، تعدیل یا الغای آن، نظارت بر اعمال قوه اجرائیه، تصمیم در مورد استیضاح هر یک از وزراء، تأیید یا رد مقرری‌ها و غیره. از همین جهت است که اعضای انتخابی با استفاده از مقام و صلاحیت‌های نظارتی خود، می‌توانند بالای موظفین خدمات عامه اعمال نفوذ کنند یا آنها را وادار به انجام کارهای خلاف قانون نمایند. بناءً، عضو یک نهاد انتخابی ممکن است با سوء استفاده از صلاحیت‌های وظیفوی خود، رشوت دریافت کند و در مقابل آن بر یکی از موظفین مندرج فقره (۱) ماده ۳۷۰ کود جزا، اعمال نفوذ نموده و امتیاز نا مشروعی را برای رشوت دهنده به دست آورد.

خلاصه:

میان «جرم رشوت» و «جرم در حکم رشوت»، سه نقطه اشتراکی و یک نقطه اختلافی وجود دارد:

نقاط اشتراکی عبارت اند از:

- ۱- رشوت دهنده در هر دو جرم، عبارت از مراجعه کننده است.
- ۲- در هر دو جرم، کار در مقابل رشوت، به نفع مراجعه کننده (رشوت دهنده) اجراء شده است یا از اجرای آن امتناع گردیده یا در آن اخلال وارد شده است.
- ۳- در هر دو جرم، اجرای کار به نفع مراجعه کننده یا امتناع از اجرای آن یا اخلال در آن، توسط یکی از اشخاص مندرج فقره (۱) ماده ۳۷۰ کود جزا، صورت می گیرد.

یک نقطه اختلافی میان آنها این است که:

- رشوت گیرنده در جرم رشوت، عبارت از یکی از اشخاص مندرج فقره (۱) ماده ۳۷۰ کود جزا، و رشوت گیرنده در «جرم در حکم رشوت» عبارت از یکی از اعضای نهادهای انتخابی است.
- موظف مندرج فقره (۱) ماد ۳۷۰ کود جزا را «رشوت گیرنده» می نامند، اما عضو نهاد انتخابی را «در حکم رشوت گیرنده» می نامند. علت اش این است که موظف مذکور، پول مال یا منفعت را در مقابل اجرای وظیفه ای که از مکلفیت های او می باشد، به دست آورده است، اما عضو نهاد انتخابی، پول مال یا منفعت را در مقابل اعمال نفوذ بر موظف، به دست آورده است، نه در مقابل اجرای وظیفه ای که از مکلفیت های خود اش باشد. پس هرگاه عضو یک نهاد انتخابی، پول را در مقابل اجرای وظیفه یا صلاحیت خود بدست آورد در آن صورت رشوت گیرنده محسوب می شود. برای مثال: هرگاه عضو ولسی جرگه مبلغی را در مقابل اعطای رأی اعتماد از نامزد وزیر دریافت کند، عمل او رشوت است نه در حکم رشوت، بخاطری که

اعطای رأی اعتماد از صلاحیت های یک عضو ولسی جرگه است، و در این مثال چیزی بنام اعمال نفوذ به کار برده نشده است.

برای فهم بیشتر این موضوع، به سوالات زیر پاسخ ارائه کنید.

فعالیت شماره (۱۶)

سوالات مباحثوی:

- ۱- یک عضو ولسی جرگه در مقابل اعطای رأی اعتماد به نامزد وزیر، از او پول مطالبه کرد.
- ۲- یک عضو ولسی جرگه با اعمال نفوذ بر رئیس دارالانشاء، شخصی را به صفت کارمند، مقرر کرد.
- ۳- یک عضو انتخابی مشرانو جرگه برای عضو ولسی جرگه گفت: فلان نامزد وزیر از دوستان او است اگر برایش رأی اعتماد این کارت بی پاداش نخواهد ماند.
- ۴- یک عضو انتصابی مشرانو جرگه برای یک عضو ولسی جرگه گفت: اگر به فلان نامزد وزیر رأی اعتماد ندهی، دوستی من و تود در همین جا به پایان می رسد.
- ۴- رئیس مشرانو جرگه بخاطر اعطای رأی اعتماد به یک وزیر، بالای چند عضو ولسی جرگه، اعمال نفوذ کرد.
- ۵- ارتکاب جرم مندرج ماده ۳۷۹ کود جزا، توسط عضو انتصابی مشرانو جرگه، دارای کدام وصف جرمی می باشد؟

مبحث سوم: عناصر تشکیل دهنده جرم در حکم رشوت:

جرم در حکم رشوت متشکل از عناصر عمومی و عناصر اختصاصی می‌باشد که هر یک را تحت گفتارهای جداگانه بحث می‌کنیم.

گفتار اول: عناصر عمومی جرم در حکم رشوت:

جرم در حکم رشوت متشکل از عناصر عمومی (قانونی، مادی و معنوی) می‌باشد که در ذیلاً بیان می‌شود.

مطلب اول: عنصر قانونی جرم در حکم رشوت:

مطابق ماده ۳۲ کود جزا «عنصر قانونی جرم عبارت از تصریح عمل جرمی و جزای معین آن در این قانون می‌باشد.» عمل جرمی جرم در حکم رشوت و جزای معین آن در ماده ۳۷۹ کود جزا تصریح شده است.

مطلب دوم: عنصر مادی جرم در حکم رشوت:

مطابق ماده ۳۳ کود جزا، «عنصر مادی جرم عبارت است از ارتکاب عمل مخالف قانون یا امتناع از اجرای عملی که قانون به آن حکم نموده است به نحوی که ارتکاب یا امتناع منجر به نتیجه جرمی گردیده و رابطه سببیت میان عمل و نتیجه موجود باشد.» عنصر مادی متشکل از (فعل، نتیجه و رابطه سببیت) می‌باشد.

الف) فعل: فعلی که یکی از اجزای عنصر مادی جرم در حکم رشوت را تشکیل می‌دهد عبارت از رفتارهای ذیل می‌باشد:

- طلب کردن پول، مال، منفعت، خدمت یا امتیاز از صاحب کار و تهدید کردن مقام با صلاحیت یا اعمال نفوذ بر وی.

- گرفتن وعده پول، مال، منفعت، خدمت یا امتیاز از صاحب کار و تهدید کردن مقام با صلاحیت یا اعمال نفوذ بر وی.

- اخذ بخشش از صاحب کار و تهدید کردن مقام با صلاحیت یا اعمال نفوذ بر وی.

سوال قابل طرح این است که اگر شخص بانفوذ، پول را از صاحب کار اخذ کند اما مقام با صلاحیت را تهدید با بر وی اعمال نفوذ نکند، آیا "جرم در حکم رشوت" ارتکاب یافته است یا خیر؟ برای وضاحت این سوال، به فرضیه های ذیل توجه کنید:

فرضیه اول: عضو یک نهاد انتخابی، پولی را از شخصی دریافت کرد و برای او وعده سپرد که از طریق تهدید مقام با صلاحیت یا اعمال نفوذ بر وی، امر مقرر او را می گیرد، اما شخص با نفوذ قبل از اینکه شخص با صلاحیت را تهدید یا بر وی اعمال نفوذ کند، گرفتار شد.

فرضیه دوم: عضو یک نهاد انتخابی، پولی را از شخصی دریافت کرد و برای او وعده سپرد که از طریق اعمال نفوذ، امر مقرر او را از فلان وزیر می گیرد. عضو مذکور بالای همان وزیر، اعمال نفوذ کرد اما موفق به اخذ امر مقرر نشد.

سوال: آیا عضو مذکور در هر دو قضیه، «در حکم رشوت گیرنده» محسوب می شود؟

اشتراک کننده ها برای دریافت جواب به این سوال، فعالیت ذیل را به شکل گروهی انجام می دهند:

فعالیت شماره (۱۷)

بحث گروهی:

در سطر اخیر ماده ۳۷۹ کود جزا، چنین تحریر شده است: «... یا وعده آنرا قبول نماید و یا بخشش اخذ کند یا به این منظور تهدید یا اعمال نفوذ نماید...»

در سطر اخیر ماده ۲۵۹ قانون جزای ۱۳۵۵ چنین تحریر شده بود: «... یا وعده آنرا قبول نماید و یا بخشش اخذ کند و به این منظور اعمال نفوذ نموده...»

سوال: آیا نوشتن حرف "یا" بجای حرف "و" در ماده ۳۷۹ کود جزا، اشتباه تایپی است یا قصداً نوشته شده است؟ به هر صورت؛ اگر استعمال حرف "و" درست باشد، مفهوم ماده فرق می‌کند نسبت به استعمال حرف "یا"، که توضیح آن قرار ذیل است.

۱- مفهوم ماده ۳۷۹ کود جزا در صورتی که استعمال حرف "و" صحیح باشد چنین است: اخذ پول، مال یا منفعت توسط عضو نهاد انتخابی و اعمال نفوذ توسط او، لازم و ملزوم یکدیگر اند؛ اگر دو عمل (اخذ پول و اعمال نفوذ) واقع نشده باشد، رکن مادی جرم، تکمیل نمی‌شود. برای مثال: یک عضو نهاد انتخابی به منظور اخذ حکم، قرار، امر، تعهد، ترخیص، موافقه، توظیف و... از کسی پول اخذ کرد، اما اعمال نفوذ نکرد. عمل او، وصف جرمی «جرم در حکم رشوت» را ندارد، اما ممکن است وصف جرمی دیگری داشته باشد. عضو مذکور، زمانی رشوت گیرنده‌ی حکمی محسوب می‌شود که هم پول اخذ کرده باشد و هم اعمال نفوذ نموده باشد.

۲- مفهوم ماده ۳۷۹ کود جزا در صورتی که استعمال حرف "یا" صحیح باشد چنین است: اخذ پول توسط عضو انتخابی با اعمال نفوذ توسط او، هیچ ربطی باهم ندارند، بلکه هر یک بطور جداگانه، رکن مادی جرم را تشکیل می‌دهد. برای مثال: عضو نهاد انتخابی یک مبلغ پول را از کسی طلب کرد تا او را در یک اداره مقرر کند، عمل عضو مذکور به محض طلب پول، رکن مادی "جرم در حکم رشوت" را تشکیل می‌دهد ولو بر مقام با صلاحیت، اعمال نفوذ نکرده باشد. همچنان اگر عضو نهاد انتخابی بدون اینکه از کسی پول، مال یا منفعتی طلب کند، بر مقام با صلاحیت، اعمال نفوذ نماید، رکن مادی "جرم در حکم رشوت" به محض اعمال نفوذ، تکمیل می‌گردد و "در حکم رشوت گیرنده" محسوب می‌شود.

شما اشتراک کننده‌ها راجع به دو تحلیل فوق الذکر، تحلیل درست را دریافت کنید. تحلیل درست را وقتی دریافت کرده می‌توانید، که مواد ۳۷۹، ۳۹۹ و ۶۲۵ کود جزا، با این شرح تحلیل کنید که ماده ۶۲۵، تهدید علیه موظف خدمات عامه را جرم شمرده است، و ماده ۳۹۹، سوء استفاده از نفوذ را جرم شمرده است، و ماده ۳۷۹، عملی را جرم شمرده که در حکم رشوت محسوب می‌شود.

ب) نتیجه: عبارت است از حصول احکام، قرار، اوامر، تعهد، ترخیص، موافقه، توريد، توظيف، قرار داد و يا هر نوع خدمت و امتياز ديگر.

سوال: آیا تحقق یکی از نتایج متذکره، شرط تکمیل «جرم در حکم رشوت» است یا خیر؟

ج) رابطه سببیت: عبارت از وجود رابطه میان فعل و نتیجه است. رابطه سببیت فقط در جرائم نتیجوی مطرح است، اما نظر به اینکه «جرم رشوت و جرم در حکم رشوت» از جرائم غیرنتیجوی (جرائم مطلق) است، بناءً، رابطه سببیت در آن مطرح نیست.

مطلب سوم: عنصر معنوی «جرم در حکم رشوت»:

جرم تهدید و اعمال نفوذ با قصد خاص ارتکاب می‌یابد، چون مرتکب این جرم تنها قصد تهدید و اعمال نفوذ را ندارد بلکه فراتر از آن می‌خواهد از این طریق احکام، قرار، اوامر، تعهد، ترخیص، موافقه، توريد، توظيف، قرارداد و يا هر نوع خدمت و امتياز ديگري را برای رشوت دهنده حاصل نماید.

عنصر معنوی جرم تهدید و اعمال نفوذ نیز متشکل از علم و اراده است. این جرم وقتی متحقق می‌شود که اجزای عنصر معنوی آن تحقق یابد، به این معنی که تهدید کننده یا اعمال نفوذ کننده باید علم داشته باشد که او من حیث عضو انتخابی، از تهدید یا اعمال نفوذ بر موظف ذیصلاح، کار می‌گیرد، و نیز بداند که این تهدید و یا اعمال نفوذ در مقابل رشوتی است که او از کسی طلب یا اخذ نموده یا وعده آنرا گرفته است و در مقابل آن برای وی کاری را انجام می‌دهد.

اگر عضو یک نهاد انتخابی، مبلغی را از کسی اخذ کند اما قصد انجام عملی را از طریق تهدید یا اعمال نفوذ نداشته باشد، در حکم رشوت گیرنده محسوب نمی‌شود، اما عمل او ممکن است وصف جرمی دیگری داشته باشد.

گفتار دوم: عنصر اختصاصی «جرم در حکم رشوت»:

نظر به صراحت ماده ۳۷۹ کود جزاء، جرم تهدید و اعمال نفوذ آن است که توسط عضو نهاد انتخابی ارتکاب یافته باشد. این سوال پیش می‌آید که اگر مقامات با نفوذ دیگری غیر از عضو نهاد انتخابی، مرتکب تهدید یا اعمال نفوذ گردد، آیا در حکم رشوت گیرنده محسوب می‌شود؟ برای مثال: اگر وزیر، معین، رئیس و امثال آنها، مبلغی را از کسی دریافت کند و به این منظور، اعمال نفوذ نموده و از مقام ذیصلاح، قرار، امر، تعهد، ترخیص، موافقه، توريد، توظيف، قرارداد یا هر خدمت یا امتیاز دیگری را حاصل کند. آیا در حکم رشوت گیرنده محسوب می‌شوند؟ در جواب این سوال باید گفت که اشخاص مندرج ماده ۳۷۹ کود جزاء، به شکل انحصاری ذکر شده اند نه به شکل مثالی. بنابراین، مقامات دیگری که در ماده ۳۷۹ ذکر نشده اند شامل حکم این ماده نمی‌گردند ولی ممکن است عمل ارتكابی آنها وصف جرمی "تهدید علیه موظف خدمات عامه" مندرج ماده ۶۲۵ را به خود بگیرد. بنابراین، عنصر اختصاصی «جرم در حکم رشوت» این است که مرتکب باید عضو یک نهاد انتخابی باشد.

فعالیت شماره (۱۸)

سوال مباحثی:

آیا تهدید یا اعمال نفوذ توسط مقامات دیگری غیر از اعضای نهادهای انتخابی، در کود جزاء، جرم انگاری شده است یا خیر، واضح سازید؟

مبحث چهارم: جزای «جرم در حکم رشوت»:

ماده ۳۷۹ کود جزا، جزای خاصی برای مرتکب «جرم در حکم رشوت» ذکر نکرده است بلکه عین جزای جرم فصل رشوت را برای مرتکب «جرم در حکم رشوت» پیش‌بینی نموده است. پاراگراف اخیر ماده ۳۷۹ کود جزا، در زمینه چنین تصریح می‌کند: «... مطابق احکام این فصل، مجازات می‌گردد». جزای رشوت در مواد ۳۷۱ تا ۳۷۳ کود جزاء بیان شده است، که در مبحث سوم فصل اول، توضیح داده شد. عین جزاها بر مرتکب «جرم در حکم رشوت» نیز تطبیق می‌شود.

فعالیت شماره (۱۹)

سوال مباحثی:

یک عضو ولسی جرگه در مقابل اعطای رأی اعتماد، مبلغ دو میلیون افغانی از یکی از نامزد وزیران، اخذ نمود. آیا مرتکب علاوه بر حبس بیش از ده سال، به انفصال از وظیفه - منحیث جزای تبعی - نیز محکوم می‌شود یا خیر؟

نتیجه گیری فصل دوم:

- ۱- جرم در حکم رشوت، در ماده ۳۷۹ کود جزاء چنین تعریف شده است: «هرگاه عضو یا اعضای هر یک از نهاد های انتخابی به مقصد اخذ حکم، قرار، امر، تعهد، ترخیص، موافقه، توريد یا توظيف یا کسب قرارداد یا احراز موقف وظيفوی یا ادامه آن یا رأی اعتماد یا رأی عدم اعتماد از مقام با صلاحیت، پول، مال یا منفعت یا هر نوع خدمت یا امتیاز دیگری را برای خود و یا شخص دیگر طلب نماید یا وعده آنرا قبول نماید و یا بخشش اخذ کند یا به این منظور تهدید یا اعمال نفوذ نماید، مطابق احکام این فصل مجازات می گردد».
- ۲- مطابق ماده ۳۵ قانون انتخابات، نهاد های انتخابی عبارت اند از ریاست جمهوری، ولسی جرگه، شورای ولایتی، شورای ولسوالی، شورای قریه، شاروالی ها و مجالس شاروالی ها.
- ۳- فرق میان "جرم رشوت" و "جرم در حکم رشوت": شخصی که در مقابل وجه رشوت، کاری از کارهای وظيفوی خود را اجراء، امتناع یا اخلال کند، رشوت گیرنده محسوب می شود. هر یک از اشخاص مندرج فقره (۱) ماده ۳۷۰ کود جزا، رشوت گیرنده بوده می توانند. اما کسی که در حکم رشوت گیرنده محسوب می شود، دو شرط دارد: اول: عضو یکی از نهادهای انتخابی باشد. دوم: کاری را که در مقابل وجه رشوت انجام می دهد، از صلاحیت های وظيفوی او نمی باشد. پس اگر عضو نهاد انتخابی، در مقابل وجه رشوت، کاری از وظائف یا صلاحیت های وظيفوی خود را به نفع رشوت دهنده انجام بدهد، در آنصورت رشوت دهنده محسوب می شود.
- ۴- شخصی که در حکم رشوت گیرنده است به عین جزای رشوت گیرنده محکوم می گردد.

مآخذ:

- ۱- کود جزاء، منتشره جریده رسمی شماره ۱۲۶۰، سال ۱۳۹۶، وزارت عدلیه.
- ۲- قانون انتخابات، منتشره جریده رسمی شماره ۱۲۲۶، سال ۱۳۹۵، وزارت عدلیه.
- ۳- امین بک، احمد، شرح قانون العقوبات، القسم الخاص، قاهره، دارالکتب المصریه، ۱۹۲۴.
- ۴- جابری عربلو، محسن، فرهنگ اصطلاحات فقه اسلامی، تهران، امیرکبیر، ۱۳۶۳.
- ۵- حسینی، سید حسین، نگرشی تطبیقی بر نحوه انعکاس جرم رشوه در سیستم های حقوقی فرانسه، ایتالیا، سویس و چین، مجله پژوهشهای حقوقی، شماره ۶، سال ۸۳.
- ۶- عبدالملک، جندی، الموسوعة الجنائیه، بیروت، دار إحياء التراث العربی.
- ۷- قاموس اصطلاحات حقوقی، پوهنتون کابل، پوهنځی حقوق وعلوم سیاسی.
- ۸- مبسوط در ترمینولوژی حقوق، دکتر محمد جعفر جعفری لنگرودی.
- ۹- مسلم یعقوبی، مختصر حقوق سازمان های بین المللی، چتر دانش، تهران ۱۳۹۲.
- ۱۰- المنجد فی اللغة و الاعلام، بیروت.
- ۱۱- UN General Assembly - Rules of Procedure-